

**Skolverkets föreskrifter
om kursplaner för särskild utbildning för vuxna på
grundläggande nivå;**

SKOLFS 2012:19

Utkom från trycket
den 31 maj 2012

beslutade den 18 april 2012.

Skolverket föreskriver följande med stöd av 2 kap. 11 § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

1 § De kursplaner som framgår av bilaga 1 till dessa föreskrifter ska gälla för särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå som motsvarar den utbildning som ges inom grundsärskolan.

2 § De kursplaner som framgår av bilaga 2 till dessa föreskrifter ska gälla för särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå som motsvarar den utbildning som ges inom träningsskolan inom grundsärskolan.

---

1. Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 juli 2012.

2. Genom dessa föreskrifter upphävs Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2008:62) om kursplaner i nationella kurser för grundläggande vuxenutbildning för utvecklingsstörda (grundläggande sär vux) och betygskriterier för den del av grundläggande sär vux som motsvarar grundsärskolan. De upphävda föreskrifterna ska dock fortsätta att gälla för kurser och delkurser som påbörjats före den 1 juli 2012.

På Skolverkets vägnar

ANNA EKSTRÖM

Christina Polgren

Kurs: Biologi
Kurskod: SGRBIO7

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i biologi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom områden som hälsa, naturbruk och miljö. Med kunskaper om naturen och människan får människor redskap för att påverka sitt eget välbefinnande, men också för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i kursen biologi inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper om biologiska sammanhang och mönster. Genom undervisningen ska eleven ges möjlighet att utveckla nyfikenhet på och intresse för de sammanhang och fenomen i naturen som hela tiden påverkar miljön och allt levande.

Genom undervisningen ska eleven ges möjlighet att utveckla kunskaper om människokroppen och olika faktorer som påverkar hälsan. På så sätt ska eleverna stimuleras att reflektera över samband mellan olika val och deras konsekvenser.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleven får möta etiska, estetiska och existentiella perspektiv på frågor som rör människa och natur. Undervisningen syftar till att eleven utvecklar ett kritiskt förhållningssätt till såväl sina egna åsikter och andras argument som till information från olika källor. Eleven ska på så sätt stärka tilltron till sin förmåga att vara delaktig i samtal om aktuella samhällsfrågor.

Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar kunskap om hur undersökningar i biologi kan göras. På så sätt ska eleven ges möjligheter att ställa frågor om och undersöka ekosystem och hur kroppen fungerar utifrån personliga upplevelser och aktuella händelser.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar kunskaper om biologins begrepp, för att ges förutsättningar att samtala om biologiska frågor i vardagen och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i kursen biologi ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- jämföra och reflektera över mönster och strukturer i naturen,
- jämföra och reflektera över samband mellan livsstil, miljö och hälsa,
- genomföra undersökningar i biologi,
- söka, granska och värdera information från olika källor och göra egna överväganden, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

Natur

- Årstidsväxlingar i naturen och hur man känner igen årstider.
- Djur och växter i närmiljön, och hur de kan sorteras.
- Livets utveckling och mångfald enligt evolutionsteorin. Naturvetenskapliga teorier om livets uppkomst.
- Ekosystem i närmiljön och hur växter och djur samspelar med varandra och med miljön. Fotosyntes och förbränning.
- Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling.

Kropp och hälsa

- Människokroppens organ, deras namn, placering, utseende och funktion.
- Virus, bakterier, smittspridning och infektioner samt förebyggande hälsovård.
- Hur hälsan påverkas av kost, motion, sömn, sociala relationer och beroendeframkallande medel.
- Människans pubertet, sexualitet och reproduktion samt frågor om identitet, jämställdhet, relationer, kärlek, preventivmedel och ansvar.

Biologins metoder och arbetsätt

- Sorteringar, fältstudier och experiment. Planering, utförande och utvärdering.
- Dokumentation och redovisning av sorteringar och undersökningar med hjälp av skrift, bild och andra uttrycksformer.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet biologi för att till exempel samtala om människa, djur och natur och utvärdera arbetsprocesser.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan delta i samtal om frågor som rör hälsa, natur och miljö och **bidrar** då till resonemangen och till att ge **några** förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven **medverkar** också i resonemang om livets uppkomst och utveckling enligt evolutionsteorin.

Eleven **medverkar** i att beskriva biologiska samband i naturen. Dessutom kan eleven **medverka** i att beskriva **några** av människans organ och ger **något** exempel på deras funktion och samband. Eleven **bidrar** också till resonemang om förebyggande hälsovård.

Eleven kan **medverka** i att genomföra sorteringar, fältstudier och undersökningar och **bidrar** till dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven **medverkar** i att hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och gör **något** eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om människa, djur och natur.

Betyget D innebär att betygskriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan delta i samtal om frågor som rör hälsa, natur och miljö och för då **enkla** resonemang och ger **delvis underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven för också **enkla** resonemang om livets uppkomst och utveckling enligt evolutionsteorin.

Eleven beskriver på ett **delvis fungerande** sätt biologiska samband i naturen. Dessutom kan eleven på ett **delvis fungerande** sätt beskriva några av människans organ och ger **några** exempel på deras funktion och samband. Eleven för också **enkla** resonemang om förebyggande hälsovård.

Eleven kan genomföra sorteringar, fältstudier och undersökningar på ett **delvis fungerande** sätt och gör **enkel** dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då **enkla** och **delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om människa, djur och natur.

Betyget B

Betyget B innebär att betygskriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan delta i samtal om frågor som rör hälsa, natur och miljö och för då **välutvecklade** resonemang och ger **väl underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om livets uppkomst och utveckling enligt evolutionsteorin.

Eleven beskriver på ett **väl fungerande** sätt biologiska samband i naturen. Dessutom kan eleven på ett **väl fungerande** sätt beskriva några av människans organ och ger **några** exempel på deras funktion och samband. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om förebyggande hälsovård.

Eleven kan genomföra sorteringar, fältstudier och undersökningar på ett **väl fungerande** sätt och gör **välutvecklade** dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då **välutvecklade** och **väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om människa, djur och natur.

Betygskriterier för biologi betyget E	Betygskriterier för biologi betyget C	Betygskriterier för biologi betyget A
<p>Eleven kan delta i samtal om frågor som rör hälsa, natur och miljö och bidrar då till resonemangen och till att ge några förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven medverkar också i resonemang om livets uppkomst och utveckling enligt evolutions-teorin.</p>	<p>Eleven kan delta i samtal om frågor som rör hälsa, natur och miljö och för då enkla resonemang och ger delvis underbyggda förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven för också enkla resonemang om livets uppkomst och utveckling enligt evolutions-teorin.</p>	<p>Eleven kan delta i samtal om frågor som rör hälsa, natur och miljö och för då välutvecklade resonemang och ger väl underbyggda förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven för också välutvecklade resonemang om livets uppkomst och utveckling enligt evolutions-teorin.</p>
<p>Eleven medverkar i att beskriva biologiska samband i naturen. Dessutom kan eleven medverka i att beskriva några av människans organ och ger något exempel på deras funktion och samband. Eleven bidrar också till resonemang om förebyggande hälsovård.</p>	<p>Eleven beskriver på ett delvis fungerande sätt biologiska samband i naturen. Dessutom kan eleven på ett delvis fungerande sätt beskriva några av människans organ och ger några exempel på deras funktion och samband. Eleven för också enkla resonemang om förebyggande hälsovård.</p>	<p>Eleven beskriver på ett väl fungerande sätt biologiska samband i naturen. Dessutom kan eleven på ett väl fungerande sätt beskriva några av människans organ och ger några exempel på deras funktion och samband. Eleven för också välutvecklade resonemang om förebyggande hälsovård.</p>
<p>Eleven kan medverka i att genomföra sorteringar, fältstudier och undersökningar och bidrar till dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven medverkar i att hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och gör något eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven</p>	<p>Eleven kan genomföra sorteringar, fältstudier och undersökningar på ett delvis fungerande sätt och gör enkel dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven kan på ett delvis fungerande sätt hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då enkla och delvis underbyggda resonemang om informationens tro-</p>	<p>Eleven kan genomföra sorteringar, fältstudier och undersökningar på ett väl fungerande sätt och gör välutvecklade dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven kan på ett väl fungerande sätt hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens</p>

SKOLFS 2012:19

Betygskriterier för biologi betyget E	Betygskriterier för biologi betyget C	Betygskriterier för biologi betyget A
kan använda några ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om människa, djur och natur.	värdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett delvis ändamålsenligt sätt i resonemang om människa, djur och natur.	trovärdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett ändamålsenligt sätt i resonemang om människa, djur och natur.

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Engelska språket omger oss i vardagen och används inom så skilda områden som politik, utbildning och ekonomi. Kunskaper i engelska ökar därför individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv.

Syfte

Undervisningen i kursen engelska inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper i engelska språket. Vidare ska undervisningen ge eleven möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera på engelska och en tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar sin förmåga att förstå talad och skriven engelska och att formulera sig och samspela med andra i tal och skrift. I mötet med talat språk och texter ska eleven ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen.

Genom undervisningen ska eleven få förutsättningar att utveckla sina kunskaper om kulturer och samhällen där engelska används. På så sätt ska undervisningen stimulera elevens intresse för språk och engelsktalande kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper. Eleven ska även ges möjlighet att använda olika verktyg för lärande, förståelse och kommunikation.

Genom undervisningen i kursen engelska ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- förstå innehållet i talad engelska och i olika texter,
- skriva text för olika syften, och
- reflektera över livsvillkor och kulturella företeelser i områden där engelska används.

Centralt innehåll

Tala och samtala

- Vardagliga hälsnings-, avskeds- och artighetsfraser.
- Frågeord, frågor och svar.
- Samtal om vardagliga ämnen.
- Presentationer som är berättande, beskrivande och informerande.
- Dramatiseringar och rollspel med dialogen i centrum.

SKOLFS 2012:19 Lyssna och läsa

- Talad engelska och texter från olika medier.
- Filmer och dramatiserade berättelser.
- Instruktioner, beskrivningar och nyhetsartiklar.
- Ord och ordbilder, till exempel på skyltar och i reklam.

Skriva

- Beskrivningar och meddelanden.
- Användning av ordböcker och digitala kommunikationsredskap.

Kultur och samhälle

- Människors livsvillkor, familjeliv och vardag i delar av världen där det engelska språket används.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer **medverka** i att uttrycka sig med **enkla ord och fraser**. Eleven kan också **medverka** i att redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talad engelska och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan **medverka** i att skriva texter och använda ordböcker och digitala kommunikationsredskap. Eleven **bidrar** till resonemang om livsvillkor, familjeliv och vardag i någon del av världen där det engelska språket används.

Betyget D

Betyget D innebär att betygskriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig med **ord och fraser** på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talad engelska och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt skriva texter och använda ordböcker och digitala kommunikationsredskap. Eleven för **enkla** resonemang om livsvillkor, familjeliv och vardag i någon del av världen där det engelska språket används.

Betyget B

Betyget B innebär att betygskriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig **sammanhängande** på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också på ett **väl fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talad engelska och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt skriva texter och använda ordböcker och digitala kommunikationsredskap. Eleven för **välutvecklade** resonemang om livsvillkor, familjeliv och vardag i någon del av världen där det engelska språket används.

Betygskriterier för engelska betyget E	Betygskriterier för engelska betyget C	Betygskriterier för engelska betyget A
<p>Eleven kan i tal och samtal i olika situationer medverka i att uttrycka sig med enkla ord och fraser. Eleven kan också medverka i att redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talad engelska och texter som består av bekanta ord.</p> <p>Eleven kan medverka i att skriva texter och använda ordböcker och digitala kommunikationsredskap. Eleven bidrar till resonemang om livsvillkor, familjeliv och vardag i någon del av världen där det engelska språket används.</p>	<p>Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig med ord och fraser på ett delvis fungerande sätt. Eleven kan också på ett delvis fungerande sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talad engelska och texter som består av bekanta ord.</p> <p>Eleven kan på ett delvis fungerande sätt skriva texter och använda ordböcker och digitala kommunikationsredskap. Eleven för enkla resonemang om livsvillkor, familjeliv och vardag i någon del av världen där det engelska språket används.</p>	<p>Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett väl fungerande sätt. Eleven kan också på ett väl fungerande sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talad engelska och texter som består av bekanta ord.</p> <p>Eleven kan på ett väl fungerande sätt skriva texter och använda ordböcker och digitala kommunikationsredskap. Eleven för välutvecklade resonemang om livsvillkor, familjeliv och vardag i någon del av världen där det engelska språket används.</p>

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i fysik har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som energiförsörjning, medicinsk behandling och meteorologi. Med kunskaper om energi och materia får människor redskap för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i kursen fysik syftar till att eleven utvecklar kunskaper om fysikaliska sammanhang och nyfikenhet på och intresse för att undersöka omvärlden.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleven får möta etiska, estetiska och existentiella perspektiv på frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle. Därigenom syftar undervisningen till att eleven utvecklar ett kritiskt förhållningssätt till såväl sina egna åsikter och andras argument som till information från olika källor. Eleven ska på så sätt stärka tilltron till sin förmåga att vara delaktig i samtal om aktuella samhällsfrågor.

Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar kunskap om hur undersökningar i fysik kan göras. På så sätt ska eleven ges möjligheter att ställa frågor om och undersöka fysikaliska företeelser och sammanhang utifrån personliga upplevelser och aktuella händelser.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar kunskaper om fysikens begrepp. På så sätt ska eleven ges förutsättningar att samtala om fysiken i vardagen och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i kursen fysik ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- reflektera över fysikaliska samband och frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle,
- genomföra undersökningar i fysik,
- söka, granska och värdera information från olika källor och göra egna övertaganden, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

Fysiken i naturen

- Solsystemets himlakroppar och deras rörelser i förhållande till varandra. Hur dag, natt, månader, år och årstider kan förklaras.
- Enkla väderfenomen och deras orsaker, till exempel hur vindar uppstår.
- Hur ljud uppstår, breder ut sig och uppfattas av örat.
- Ljusets utbredning från vanliga ljuskällor och hur detta kan förklara ljusområdets och skuggors form och storlek samt hur ljus uppfattas av ögat.

Fysiken i vardagen och samhället

- Tyngdkraft, friktion och jämvikt i vardagssituationer och hur det kan upplevas och beskrivas.
- Elektricitet, dess vardagliga användning och risker.
- Energiflöden mellan föremål som har olika temperatur. Hur man kan påverka energiflödet, till exempel med hjälp av kläder, termos och isolering av hus.
- Kärnkraft, fossila och förnybara bränslen. Deras betydelse för vår energianvändning i samhället och deras för- och nackdelar när det gäller miljön.

Fysikens metoder och arbetssätt

- Enkla undersökningar i fysik. Planering, utförande och utvärdering.
- Tidmätning på olika sätt.
- Dokumentation och redovisning av undersökningar med hjälp av skrift, bild och andra uttrycksformer.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet fysik för att till exempel samtala om himlakroppar, energi och miljö och utvärdera arbetsprocesser.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle och **bidrar** då till resonemangen och till att ge förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven **medverkar** i att beskriva fysikaliska fenomen i naturen. Dessutom **bidrar** eleven till resonemang om fysikaliska samband i vardagen och samhället.

Eleven kan **medverka** i att genomföra enkla undersökningar och **bidrar** till dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven **medverkar** i att hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och gör **något eget övervägande** vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om fysikaliska samband.

Betyget D

Betyget D innebär att betygskriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle och för då **enkla** resonemang och ger **delvis underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven beskriver på ett **delvis fungerande** sätt fysikaliska fenomen i naturen. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om fysikaliska samband i vardagen och samhället.

Eleven kan genomföra enkla undersökningar på ett **delvis fungerande** sätt

och gör **enkel** dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven hämtar på ett **delvis fungerande** sätt information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då **enkla och delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om fysikaliska samband.

Betyget B

Betyget B innebär att betygskriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle och för då **välutvecklade** resonemang och ger **väl underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven beskriver på ett **väl fungerande** sätt fysikaliska fenomen i naturen. Dessutom för eleven **välutvecklade** resonemang om fysikaliska samband i vardagen och samhället.

Eleven kan genomföra enkla undersökningar på ett **väl fungerande** sätt och gör **välutvecklade** dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven hämtar på ett **väl fungerande** sätt information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då **välutvecklade och väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om fysikaliska samband.

Betygs-kriterier för fysik betyget E	Betygs-kriterier för fysik betyget C	Betygs-kriterier för fysik betyget A
Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle och bidrar då till resonemangen och till att ge förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven medverkar i att beskriva fysikaliska fenomen i naturen. Dessutom bidrar eleven till resonemang om fysikaliska samband i vardagen och samhället.	Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle och för då enkla resonemang och ger delvis underbyggda förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven beskriver på ett delvis fungerande sätt fysikaliska fenomen i naturen. Dessutom för eleven enkla resonemang om fysikaliska samband i vardagen och samhället.	Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle och för då välutvecklade resonemang och ger väl underbyggda förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven beskriver på ett väl fungerande sätt fysikaliska fenomen i naturen. Dessutom för eleven välutvecklade resonemang om fysikaliska samband i vardagen och samhället.

Betygskriterier för fysik betyget E	Betygskriterier för fysik betyget C	Betygskriterier för fysik betyget A
<p>Eleven kan medverka i att genomföra enkla undersökningar och bidrar till dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven medverkar i att hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och gör något eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda några ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om fysikaliska samband.</p>	<p>Eleven kan genomföra enkla undersökningar på ett delvis fungerande sätt och gör enkel dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven hämtar på ett delvis fungerande sätt information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då enkla och delvis underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett delvis ändamålsenligt sätt i resonemang om fysikaliska samband.</p>	<p>Eleven kan genomföra enkla undersökningar på ett väl fungerande sätt och gör välutvecklad dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven hämtar på ett väl fungerande sätt information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett ändamålsenligt sätt i resonemang om fysikaliska samband.</p>

Förutsättningarna för liv på jorden är unika, föränderliga och sårbara. Det är alla människors ansvar att förvalta jorden så att en hållbar utveckling blir möjlig. Samspelet mellan människan och hennes omgivning har gett upphov till många olika livsmiljöer. Geografi ger kunskap om dessa miljöer och bidrar till förståelse av människors olika levnadsvillkor.

Syfte

Undervisningen i kursen geografi inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper om geografiska förhållanden, olika platser, regioner och levnadsvillkor i världen. Därigenom ska undervisningen ge eleven möjlighet att utveckla kunskaper om mänskliga verksamheter och processer i naturen som påverkar jordytans former och mönster. Genom undervisningen ska eleven utveckla kunskaper om hur människa, samhälle och natur samspelar och vilka konsekvenser det får för naturen och människans levnadsvillkor. Vidare ska undervisningen medverka till att eleven utvecklar kunskaper om hur vi kan påverka framtiden i riktning mot en mer acceptabel levnadsmiljö för alla.

Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar ett rumsligt medvetande genom kunskaper om kartan och om platsers och regioners läge i relation till varandra. Undervisningen syftar också till att eleven utvecklar kunskaper om, och ett kritiskt förhållningssätt till, hur man kan hantera information från olika källor och dessas trovärdighet. Den ska också stimulera eleven till att använda ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.

Genom undervisningen i kursen geografi ska eleven ges förutsättningar att utveckla förmågan att

- jämföra och reflektera över olika geografiska förhållanden, platser, regioner och levnadsvillkor,
- reflektera över hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar olika livsmiljöer,
- reflektera över resursanvändning ur perspektivet hållbar utveckling,
- söka, granska och värdera geografisk information från olika källor och göra egna överväganden, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

Att leva i världen

- Jordens klimat- och vegetationszoner. Hur klimatförhållanden påverkar människans levnadsvillkor. Årstider och väderlek.
- Jordytan och på vilket sätt den formas och förändras av naturens egna processer till exempel vid jordbävning och vulkanutbrott, men också av människans markutnyttjande, till exempel skogsavverkning.
- Hur val och prioriteringar i vardagen kan påverka miljön och bidra till en hållbar utveckling.

- Jordgloben. Kontinenternas och världshavens lägen på jordgloben.
- Namn och läge på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Kartan och dess uppbyggnad med färger och symboler.
- Fältstudier för att undersöka natur- och kulturlandskap.
- Metoder för att söka geografisk information från olika källor. Hur man kan värdera, bearbeta och presentera information.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet geografi för att till exempel samtala om markutnyttjande, naturlandskap och hållbar utveckling och utvärdera arbetsprocesser.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan **medverka** i att använda kartor och andra källor för att visa på kontinenter och världshav samt platser och länder med betydelse för eleven. Eleven kan **bidra** till resonemang om olika klimatförhållanden och levnadsvillkor. Eleven **medverkar** också i att genomföra fältstudier och ger **något** exempel på en process som formar och förändrar jordytan. Dessutom **bidrar** eleven till resonemang om förutsättningar för befolkning och bebyggelse i olika delar av världen. I samtal om miljöfrågor med betydelse för eleven kan eleven **bidra** till att ge förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.

Eleven kan **medverka** i att hämta information om geografi från olika källor och gör något **egget övervägande** vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om geografi.

Betyget D

Betyget D innebär att betygskriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan använda kartor och andra källor på ett **delvis fungerande** sätt för att visa på kontinenter och världshav samt platser och länder med betydelse för eleven. Eleven för **enkla** resonemang om olika klimatförhållanden och levnadsvillkor. Eleven genomför också fältstudier på ett **delvis fungerande** sätt och ger **några** exempel på processer som formar och förändrar jordytan. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om förutsättningar för befolkning och bebyggelse i olika delar av världen. I samtal om miljöfrågor med betydelse för eleven kan eleven ge **enkla och delvis underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information om geografi från olika källor och för då **enkla och delvis underbyggda** resonemang

om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om geografi.

Betyget B

Betyget B innebär att betygskriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt använda kartor och andra källor för att visa på kontinenter och världshav samt platser och länder med betydelse för eleven. Eleven för **välutvecklade** resonemang om olika klimatförhållanden och levnadsvillkor. Eleven genomför också fältstudier på ett **väl fungerande** sätt och ger **flera** exempel på processer som formar och förändrar jordytan. Dessutom för eleven **välutvecklade** resonemang om förutsättningar för befolkning och bebyggelse i olika delar av världen. I samtal om miljöfrågor med betydelse för eleven kan eleven ge **välutvecklade och väl underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information om geografi från olika källor och för då **välutvecklade och väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om geografi.

Betygskriterier för geografi betyget E	Betygskriterier för geografi betyget C	Betygskriterier för geografi betyget A
Eleven kan medverka i att använda kartor och andra källor för att visa på kontinenter och världshav samt platser och länder med betydelse för eleven. Eleven kan bidra till resonemang om olika klimatförhållanden och levnadsvillkor. Eleven medverkar också i att genomföra fältstudier och ger något exempel på en process som formar och förändrar jordytan. Dessutom bidrar eleven till resonemang om förutsättningar för befolkning och bebyggelse i olika delar av världen. I	Eleven kan använda kartor och andra källor på ett delvis fungerande sätt för att visa på kontinenter och världshav samt platser och länder med betydelse för eleven. Eleven för enkla resonemang om olika klimatförhållanden och levnadsvillkor. Eleven genomför också fältstudier på ett delvis fungerande sätt och ger några exempel på processer som formar och förändrar jordytan. Dessutom för eleven enkla resonemang om förutsättningar för befolkning och bebyg-	Eleven kan på ett väl fungerande sätt använda kartor och andra källor för att visa på kontinenter och världshav samt platser och länder med betydelse för eleven. Eleven för välutvecklade resonemang om olika klimatförhållanden och levnadsvillkor. Eleven genomför också fältstudier på ett väl fungerande sätt och ger flera exempel på processer som formar och förändrar jordytan. Dessutom för eleven välutvecklade resonemang om förutsättningar för befolk-

Betygskriterier för geografi betyget E	Betygskriterier för geografi betyget C	Betygskriterier för geografi betyget A
<p>samtal om miljöfrågor med betydelse för eleven kan eleven bidra till att ge förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.</p> <p>Eleven kan medverka i att hämta information om geografi från olika källor och gör något egget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda några ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om geografi.</p>	<p>gelse i olika delar av världen. I samtal om miljöfrågor med betydelse för eleven kan eleven ge enkla och delvis underbyggda förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.</p> <p>Eleven kan på ett delvis fungerande sätt hämta information om geografi från olika källor och för då enkla och delvis underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett delvis ändamålsenligt sätt i resonemang om geografi.</p>	<p>ning och bebyggelse i olika delar av världen. I samtal om miljöfrågor med betydelse för eleven kan eleven ge välutvecklade och väl underbyggda förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.</p> <p>Eleven kan på ett väl fungerande sätt hämta information om geografi från olika källor och för då välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett ändamålsenligt sätt i resonemang om geografi.</p>

Livet i hem och hushåll har en central betydelse för människan. Våra vanor påverkar såväl individens välbefinnande som samhället och naturen. Kunskaper om konsumentfrågor och arbete i hem och hushåll ger människor viktiga redskap för att skapa en fungerande vardag och kunna göra medvetna val som konsumenter med hänsyn till hälsa, ekonomi och miljö.

Syfte

Undervisningen i kursen hem- och konsumentkunskap inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper om och intresse för arbete, ekonomi och konsumtion inom hushållet. I en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar ska eleven ges möjlighet att utveckla ett kunnande som rör mat och måltider. Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar tilltron till sin egen förmåga och kreativitet vid matlagning, skapande av måltider och andra uppgifter i hushållet. Därigenom ska elevens förmåga att ta egna initiativ uppmuntras.

Genom undervisningen ska eleven få möjlighet att utveckla medvetenhet om vilka konsekvenser valen i hushållet får för hälsa, välbefinnande och gemensamma resurser. Undervisningen ska också bidra till att eleven utvecklar kunskaper om konsumtionens villkor. På så sätt ska eleven ges förutsättningar att utveckla ett kritiskt förhållningssätt och hantera olika situationer som en konsument kan ställas inför.

Undervisningen ska också bidra till att eleven utvecklar kunskaper om, och ges möjlighet att reflektera över, jämställdhet och arbetsfördelning i hushållet. Undervisningen ska även ge eleven förutsättningar att utveckla kunskaper om kulturella variationer och traditioner i olika hushåll.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleven ges förutsättningar att samtala om konsumentfrågor och arbetet i hushållet och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i kursen hem- och konsumentkunskap ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- planera måltider och tillaga mat för olika situationer och sammanhang,
- hantera och lösa praktiska situationer i vardagen,
- värdera val och handlingar i hushållet,
- ha ett reflekterande förhållningssätt vid konsumtion utifrån perspektivet hållbar utveckling, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

Mat, måltider och hälsa

- Recept och instruktioner, hur de kan läsas och följas.
- Matlagning och bakning. Hur valet av metod påverkar processen och resultatet.

- Redskap och teknisk utrustning som används vid bakning, matlagning och andra uppgifter i hemmet, till exempel vid inredning, hygien och städning. Hur dessa används på ett säkert och funktionellt sätt.
- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.
- Individuella behov av energi och näring. Hur måltider kan komponeras efter olika behov.
- Hur sambandet mellan matintag och rörelse påverkar kropp och hälsa.
- Hur man kan arrangera måltider för att skapa gemenskap och välbefinnande.

Konsumtion och ekonomi

- Handla över internet, låna pengar, handla på kredit och teckna abonnemang.
- Kostnadsberäkningar för boende, mat och fritid.
- Konsumenters rättigheter och skyldigheter.
- Reklamens och mediernas påverkan på individers och grupperns konsumtionsvanor.
- Jämförelser av produkter utifrån kvalitet, miljömärkning och ursprungsmärkning.

Miljö och livsstil

- Hur livsmedel och andra varor produceras och transporteras. Hur det påverkar miljö och hälsa.
- Hur man kan hushålla och ta vara på livsmedel och andra förbrukningsvaror.
- Tvätt och rengöring samt olika rutiner och metoder för detta.
- Arbetsfördelning i hushållet ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Aktuella samhällsfrågor som rör privatekonomi, mat och hälsa.
- Olika mattraditioner, deras ursprung och betydelse.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet hem- och konsumentkunskap som kan användas för att till exempel samtala om konsumentfrågor och utvärdera arbetsprocesser.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan **medverka** i att planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet **medverkar** eleven i att använda redskap, teknisk utrustning, livsmedel och metoder på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Dessutom kan eleven **bidra** till resonemang om sambanden mellan mat och hälsa och ge **något** exempel på hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till olika behov.

Eleven kan **medverka** i att utföra vardagliga uppgifter i hushållet och **anger egna förslag** till lösningar på praktiska problem. Eleven kan också **bidra** till resonemang om hur olika livsstilar, konsumtionsval och handlingar kan

påverka hälsa, miljö och ekonomi och ge **något** exempel. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om konsumentfrågor och handlingar i hushållet.

Betyget D

Betyget D innebär att betygsriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet använder eleven redskap, teknisk utrustning, livsmedel och metoder på ett säkert och **delvis ändamålsenligt** sätt. Dessutom kan eleven föra **enkla** resonemang om sambanden mellan mat och hälsa och ge **några** exempel på hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till olika behov.

Eleven kan utföra vardagliga uppgifter i hushållet och lösa praktiska problem på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om hur olika livsstilar, konsumtionsval och handlingar kan påverka hälsa, miljö och ekonomi och ge **några** exempel. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om konsumentfrågor och handlingar i hushållet.

Betyget B

Betyget B innebär att betygsriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet använder eleven redskap, teknisk utrustning, livsmedel och metoder på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Dessutom kan eleven föra **välutvecklade** resonemang om samband mellan mat och hälsa och ge **flera** exempel på hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till olika behov.

Eleven kan utföra vardagliga uppgifter i hushållet och lösa praktiska problem på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om hur olika livsstilar, konsumtionsval och handlingar kan påverka hälsa, miljö och ekonomi och ge **flera** exempel. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om konsumentfrågor och handlingar i hushållet.

Betygskriterier för hem- och konsumentkunskap betyget E	Betygskriterier för hem- och konsumentkunskap betyget C	Betygskriterier för hem- och konsumentkunskap betyget A
<p>Eleven kan medverka i att planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet medverkar eleven i att använda redskap, teknisk utrustning, livsmedel och metoder på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Dessutom kan eleven bidra till resonemang om sambanden mellan mat och hälsa och ge något exempel på hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till olika behov.</p> <p>Eleven kan medverka i att utföra vardagliga uppgifter i hushållet och anger egna förslag till lösningar på praktiska problem. Eleven kan också bidra till resonemang om hur olika livsstilar, konsumtionsval och handlingar kan påverka hälsa, miljö och ekonomi och ge något exempel. Eleven kan använda några ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om konsumentfrågor och handlingar i hushållet.</p>	<p>Eleven kan på ett delvis fungerande sätt planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet använder eleven redskap, teknisk utrustning, livsmedel och metoder på ett säkert och delvis ändamålsenligt sätt. Dessutom kan eleven föra enkla resonemang om sambanden mellan mat och hälsa och ge några exempel på hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till olika behov.</p> <p>Eleven kan utföra vardagliga uppgifter i hushållet och lösa praktiska problem på ett delvis fungerande sätt. Eleven kan också föra enkla resonemang om hur olika livsstilar, konsumtionsval och handlingar kan påverka hälsa, miljö och ekonomi och ge några exempel. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett delvis ändamålsenligt sätt i resonemang om konsumentfrågor och handlingar i hushållet.</p>	<p>Eleven kan på ett väl fungerande sätt planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet använder eleven redskap, teknisk utrustning, livsmedel och metoder på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Dessutom kan eleven föra välutvecklade resonemang om samband mellan mat och hälsa och ge flera exempel på hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till olika behov.</p> <p>Eleven kan utföra vardagliga uppgifter i hushållet och lösa praktiska problem på ett väl fungerande sätt. Eleven kan också föra välutvecklade resonemang om hur olika livsstilar, konsumtionsval och handlingar kan påverka hälsa, miljö och ekonomi och ge flera exempel. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett ändamålsenligt sätt i resonemang om konsumentfrågor och handlingar i hushållet.</p>

Människor har i alla tider och i alla samhällen skapat historiska berättelser för att tolka verkligheten. På så sätt har ett historiskt perspektiv gett människan redskap att förstå och förklara sina levnadsvillkor och de sammanhang som hon ingår i. Det förflutna påverkar våra liv idag och våra val inför framtiden.

Syfte

Undervisningen i kursen historia inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper om historiska sammanhang och om hur människor har skapat och förändrat samhällen och kulturer. På så sätt ska eleven ges möjligheter att utveckla sitt historiemedvetande och få perspektiv på det förflutna, nutiden och framtiden.

Vidare ska undervisningen stimulera elevens nyfikenhet på historia och bidra till att eleven utvecklar kunskaper om det förflutna genom historiskt källmaterial och möten med platser och människors berättelser. Undervisningen ska på så sätt ge eleven förutsättningar att utveckla kunskaper om historiska epoker och historiska begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om historia.

Genom undervisningen i kursen historia ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- jämföra och reflektera över olika historiska händelser, gestalter och tidsperioder,
- reflektera över hur historien har påverkat vårt sätt att leva i dag,
- söka, granska och värdera information från olika källor och göra egna överväganden kring trovärdighet och relevans, och
- använda ord, begrepp och symboler som behövs för att samtala om historia.

Centralt innehåll

Historiska skeenden

- Historiska gestalter, händelser och tidsperioder i Sverige från forntid till nutid.
- Några betydelsefulla historiska personer i svensk historia.

Historia och nutid

- Några upptäcktsresor och deras betydelse för nutiden.
- Andra världskriget och hur det har påverkat och fortfarande påverkar människor och stater, samt förtryck, folkfördrivningar och folkmord.
- Vad historiska källor kan berätta om människors olika levnadsvillkor i skilda delar av världen, till exempel om högkulturer, kolonisation och slaveri.
- Människors levnadsförhållanden i olika tider.

- Historiska spår och hur de kan avläsas i våra dagar genom traditioner, namn, uttryck och begrepp.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan med hjälp av tidslinjer visa på historiska händelser och **bidra** till resonemang om olika händelser och gestalter i Sverige från forntid till nutid. Dessutom **bidrar** eleven till resonemang om orsaker till och följder av andra världskriget samt om förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Eleven kan också **bidra** till resonemang om människors livsvillkor i skilda tider på skilda platser i världen. Eleven kan **bidra** till resonemang om historiska händelser i världen av betydelse för vår tid.

Eleven kan **medverka** i att hämta information om historia från olika källor och gör **något eget övervägande** vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om historiska skeden och händelser.

Betyget D

Betyget D innebär att betygskriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan med hjälp av tidslinjer visa på historiska händelser och föra **enkla** resonemang om olika händelser och gestalter i Sverige från forntid till nutid. Dessutom för eleven **delvis underbyggda** resonemang om orsaker till och följder av andra världskriget samt om förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om människors livsvillkor i skilda tider på skilda platser i världen. Eleven kan föra **enkla** resonemang om historiska händelser i världen av betydelse för vår tid.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information om historia från olika källor och för då **enkla och delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om historiska skeden och händelser.

Betyget B

Betyget B innebär att betygskriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan med hjälp av tidslinjer visa på historiska händelser och föra **välutvecklade** resonemang om olika händelser och gestalter i Sverige från forntid till nutid. Dessutom för eleven **väl underbyggda** resonemang om orsaker till och följder av andra världskriget samt om förtryck, folkfördrivningar och

folkmord. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om människors levnadsvillkor i skilda tider på skilda platser i världen. Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om historiska händelser i världen av betydelse för vår tid.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information om historia från olika källor och för då **välutvecklade och väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om historiska skeden och händelser.

Betygskriterier för historia betyget E	Betygskriterier för historia betyget C	Betygskriterier för historia betyget A
<p>Eleven kan med hjälp av tidslinjer visa på historiska händelser och bidra till resonemang om olika händelser och gestalter i Sverige från forntid till nutid. Dessutom bidrar eleven till resonemang om orsaker till och följer av världskrigen samt om förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Eleven kan också bidra till resonemang om människors livsvillkor i skilda tider på skilda platser i världen. Eleven kan bidra till resonemang om historiska händelser i världen av betydelse för vår tid.</p> <p>Eleven kan medverka i att hämta information om historia från olika källor och gör något eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda några ämnesspecifika ord,</p>	<p>Eleven kan med hjälp av tidslinjer visa på historiska händelser och föra enkla resonemang om olika händelser och gestalter i Sverige från forntid till nutid. Dessutom för eleven delvis underbyggda resonemang om orsaker till och följer av världskrigen samt om förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Eleven kan också föra enkla resonemang om människors livsvillkor i skilda tider på skilda platser i världen. Eleven kan föra enkla resonemang om historiska händelser i världen av betydelse för vår tid.</p> <p>Eleven kan på ett delvis fungerande sätt hämta information om historia från olika källor och för då enkla och delvis underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda</p>	<p>Eleven kan med hjälp av tidslinjer visa på historiska händelser och föra välutvecklade resonemang om olika händelser och gestalter i Sverige från forntid till nutid. Dessutom för eleven väl underbyggda resonemang om orsaker till och följer av världskrigen samt om förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Eleven kan också föra välutvecklade resonemang om människors levnadsvillkor i skilda tider på skilda platser i världen. Eleven kan föra välutvecklade resonemang om historiska händelser i världen av betydelse för vår tid.</p> <p>Eleven kan på ett väl fungerande sätt hämta information om historia från olika källor och för då välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda</p>

Betygskriterier för historia betyget E	Betygskriterier för historia betyget C	Betygskriterier för historia betyget A
begrepp och symboler i resonemang om historiska skeden och händelser.	många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett delvis ändamålsenligt sätt i resonemang om historiska skeden och händelser.	många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett ändamålsenligt sätt i resonemang om historiska skeden och händelser.

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i kemi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som hälsa, resurshushållning, materialutveckling och miljöteknik. Med kunskaper om materiens uppbyggnad och oförstörbarhet får människor redskap för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i kursen kemi inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper om kemiska sammanhang och nyfikenhet på och intresse för att undersöka omvärlden.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleven får möta etiska, estetiska och existentiella perspektiv på frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle. Därigenom syftar undervisningen till att eleven utvecklar ett kritiskt förhållningssätt till såväl sina egna åsikter och andras argument som till information från olika källor. Eleven ska på så sätt stärka tilltron till sin förmåga att vara delaktig i samtal om aktuella samhällsfrågor.

Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar kunskap om hur undersökningar i kemi kan göras. På så sätt ska eleven ges möjligheter att ställa frågor om och undersöka kemiska processer och materiens egenskaper och uppbyggnad utifrån personliga upplevelser och aktuella händelser.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar kunskaper om kemins begrepp. På så sätt ska eleven ges förutsättningar att samtala om kemien i vardagen och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i kemi ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- reflektera över kemiska samband och frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle,
- genomföra undersökningar i kemi,
- söka, granska och värdera information från olika källor och göra egna överväganden, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

Kemin i naturen

- Vattnets egenskaper och kretslopp.
- Luftens egenskaper och sammansättning. Några kemiska processer i mark, luft och vatten ur miljö- och hälsosynpunkt.
- Fotosyntes, förbränning och några andra grundläggande kemiska reaktioner.

Kemin i vardagen och samhället

- Kretslopp, till exempel råvarors förädling till produkter, hur de blir avfall som hanteras och sedan återgår till naturen.
- Hur material och föremål kan sorteras och delas in efter till exempel hårdhet, struktur, färg, magnetism, ledningsförmåga och om de flyter eller sjunker i vatten.
- Matens innehåll och näringsämnenas betydelse för hälsan.
- Vanliga kemikalier i hemmet och samhället. Hur de används och vilken påverkan de kan ha på hälsan och miljön samt hur de är märkta och bör hanteras.

Kemins metoder och arbetssätt

- Enkla undersökningar i kemi. Planering, utförande och utvärdering.
- Dokumentation och redovisning av undersökningar med hjälp av skrift, bild och andra uttrycksformer.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet kemi för att till exempel samtala om kemiska processer, naturresurser och material och utvärdera arbetsprocesser.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle och **bidrar** då till resonemangen och till att ge förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven **medverkar** i att beskriva kemiska samband i naturen. Dessutom **bidrar** eleven till resonemang om ämnen, material och kemiska processer i vardagen och samhället.

Eleven kan **medverka** i att genomföra enkla undersökningar och **bidrar** till dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven **medverkar** i att hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och gör **något eget övervägande** vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om kemiska samband.

Betyget D

Betyget D innebär att betygskriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle och för då **enkla** resonemang och ger **delvis underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven beskriver på ett **delvis fungerande** sätt kemiska samband i naturen. Dessutom för eleven **enkla**

resonemang om ämnen, material och kemiska processer i vardagen och samhället.

Eleven kan genomföra enkla undersökningar på ett **delvis fungerande** sätt och gör **enkel** dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven hämtar på ett **delvis fungerande** sätt information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då **enkla och delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om kemiska samband.

Betyget B

Betyget B innebär att betygskriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle och för då **välutvecklade** resonemang och ger **väl underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven beskriver på ett **väl fungerande** sätt kemiska samband i naturen. Dessutom för eleven **välutvecklade** resonemang om ämnen, material och kemiska processer i vardagen och samhället.

Eleven kan genomföra enkla undersökningar på ett **väl fungerande** sätt och gör **välutvecklade** dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven hämtar på ett **väl fungerande** sätt information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då **välutvecklade och väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om kemiska samband.

Betygskriterier för kemi betyget E	Betygskriterier för kemi betyget C	Betygskriterier för kemi betyget A
Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle och bidrar då till resonemangen och till att ge förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven medverkar i att beskriva kemiska samband i naturen. Dessutom bidrar eleven till resonemang om ämnen, material och kemiska processer	Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle och för då enkla resonemang och ger delvis underbyggda förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven beskriver på ett delvis fungerande sätt kemiska samband i naturen. Dessutom för eleven enkla resonemang om ämnen, material och kemiska	Eleven kan delta i samtal om frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle och för då välutvecklade resonemang och ger väl underbyggda förslag på olika val som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven beskriver på ett väl fungerande sätt kemiska samband i naturen. Dessutom för eleven välutvecklade resonemang om

Betygskriterier för kemi betyget E	Betygskriterier för kemi betyget C	Betygskriterier för kemi betyget A
<p>i vardagen och samhället.</p> <p>Eleven kan medverka i att genomföra enkla undersökningar och bidrar till dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven medverkar i att hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och gör något eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda några ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om kemiska samband.</p>	<p>processer i vardagen och samhället.</p> <p>Eleven kan genomföra enkla undersökningar på ett delvis fungerande sätt och gör enkel dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven hämtar på ett delvis fungerande sätt information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då enkla och delvis underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett delvis ändamålsenligt sätt i resonemang om kemiska samband.</p>	<p>ämnen, material och kemiska processer i vardagen och samhället.</p> <p>Eleven kan genomföra enkla undersökningar på ett väl fungerande sätt och gör välutvecklad dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven hämtar på ett väl fungerande sätt information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett ändamålsenligt sätt i resonemang om kemiska samband.</p>

Matematiken har en flertusenårig historia med bidrag från många kulturer. Den utvecklas såväl ur praktiska behov som ur människans nyfikenhet och lust att utforska matematiken som sådan. Matematisk verksamhet är till sin art en kreativ, reflekterande och problemlösande aktivitet som är nära kopplad till den samhällsliga, sociala och tekniska utvecklingen. Kunskaper i matematik ger människor förutsättningar att fatta välgrundade beslut i vardagslivets många valsituationer och ökar möjligheterna att delta i samhällets beslutsprocesser.

Syfte

Undervisningen i kursen matematik inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper om matematik och matematikens användning i vardagen. Den ska bidra till att eleven utvecklar intresse för matematik och en tilltro till sin egen förmåga att använda matematik i olika sammanhang.

Vidare ska undervisningen ge eleven möjlighet att utveckla kunskaper om grundläggande matematiska metoder och hur dessa kan användas för att besvara frågor i vardagliga situationer. Undervisningen ska också bidra till att eleven utvecklar ett kritiskt förhållningssätt i situationer där det finns behov av att göra överväganden om matematisk rimlighet.

Eleven ska genom undervisningen ges möjligheter att utveckla kunskaper i att använda digital teknik för att göra beräkningar och för att presentera och tolka resultat. Vidare ska undervisningen i matematik bidra till att eleven utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleven ges förutsättningar att samtala om matematik och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i kursen matematik ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- lösa matematiska problem,
- använda matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter,
- reflektera över rimlighet i situationer med matematisk anknytning, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning i vardagliga situationer.

Taluppfattning och tals användning

- Naturliga tal och hur de storleksordnas, jämförs och delas upp, samt hur de används för att ange antal och ordning.
- Naturliga tal och hur de uttrycks och visas med ord, konkret material, symboler, bilder och på tallinje.

- De fyra räknesätten och hur de kan uttryckas och visas med ord, konkreta material, bilder och symboler. Likhetstecknets innebörd.
- Centrala metoder för de fyra räknesätten vid överslagsberäkning, huvudräkning, skriftliga metoder och digital teknik.
- Tal i decimal- och bråkform och deras användning i vardagliga situationer.
- Negativa tal och deras användning i konkreta och vardagliga situationer, till exempel vid mätning av temperatur.
- Begreppet procent och hur det används och uttrycks.
- Rimlighetsbedömning i vardagliga situationer.

Tid och pengar

- Enheter och uttryck för tid.
- Mäta och uttrycka tid, till exempel med klocka.
- Pengars värde och användning och hur de kan växlas.

Sannolikhet och statistik

- Begreppet slump och slumpmässiga händelser i experiment och spel.
- Undersökningar i för eleven bekanta situationer, till exempel prisjämförelser och temperaturmätningar. Hur informationen kan presenteras i och avläsas ur tabeller och diagram.

Geometri

- De geometriska objekten cirkel, kvadrat, rektangel och triangel. Hur de benämns och hur de ser ut.
- Geometriska begrepp, till exempel längd, bredd och höjd.
- Mätning och uppskattning av längd, volym och massa med vanliga måttenheter.
- Proportionella samband, däribland begreppen dubbelt och hälften.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet matematik som kan användas för att till exempel beskriva matematiska problem och utvärdera arbetsprocesser.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan **medverka** i att lösa enkla problem i vardagliga situationer och anger egna förslag till lösningar. Eleven kan också **medverka** i att avläsa och hämta matematisk information från olika källor. Eleven **bidrar** till att beskriva informationen i tabeller och diagram.

Eleven kan läsa, skriva och storleksordna **naturliga tal mellan 1 och 100**. Dessutom **medverkar** eleven i att beräkna och lösa additions- och subtraktionsuppgifter med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning eller skriftliga räknemetoder och ger exempel på när multiplikation och division kan användas. Eleven **bidrar** till att uppskatta, mäta och avläsa sträckor,

massor och volymer och till att storleksordna enheterna. Eleven **medverkar** i att mäta och uttrycka tid. Dessutom **bidrar** eleven till att redogöra för pengars värde och användning och hur de kan växlas.

Eleven kan **bidra** till resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven **bidrar** också till omdömen om rimlighet i egna beräkningar och lösningar. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om matematik.

Betyget D

Betyget D innebär att betygskriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan lösa enkla problem i vardagliga situationer genom att pröva och välja strategier som leder fram till **delvis fungerande** lösningar. Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt avläsa och hämta matematisk information från olika källor. Eleven beskriver informationen i tabeller och diagram på ett **delvis ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan läsa, skriva och storleksordna **naturliga tal mellan 1 och 1 000**. Dessutom beräknar och löser eleven additions-, subtraktions-, multiplikations- och divisionsuppgifter på ett **delvis fungerande** sätt med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning eller skriftliga räknemetoder. Eleven uppskattar, mäter och avläser sträckor, massor och volymer och storleksordnar enheterna med **viss säkerhet**. Eleven mäter och uttrycker tid på ett **delvis fungerande** sätt. Dessutom redogör eleven med **viss säkerhet** för pengars värde och användning och hur de växlas.

Eleven kan föra **enkla och till viss del underbyggda** resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven ger också **enkla** omdömen om rimlighet i egna beräkningar och lösningar. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om matematik.

Betyget B

Betyget B innebär att betygskriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan lösa enkla problem i vardagliga situationer genom att pröva och välja strategier som leder fram till **väl fungerande** lösningar. Eleven kan också på ett **väl fungerande** sätt avläsa och hämta matematisk information från olika källor. Eleven beskriver informationen i tabeller och diagram på ett **ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan läsa, skriva och storleksordna **naturliga tal**. Dessutom beräknar och löser eleven additions-, subtraktions-, multiplikations- och divisionsuppgifter på ett **väl fungerande** sätt med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning eller skriftliga räknemetoder. Eleven uppskattar, mäter och avläser sträckor, massor och volymer och storleksordnar enheterna med

säkerhet. Eleven mäter och uttrycker tid på ett **väl fungerande** sätt. Dessutom redogör eleven med **säkerhet** för pengars värde och användning och hur de växlas.

Eleven kan föra **välutvecklade och väl underbyggda** resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven ger också **välutvecklade** omdömen om rimlighet i egna beräkningar och lösningar. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om matematik.

Betygskriterier för matematik betyget E	Betygskriterier för matematik betyget C	Betygskriterier för matematik betyget A
<p>Eleven kan medverka i att lösa enkla problem i vardagliga situationer och anger egna förslag till lösningar. Eleven kan också medverka i att avläsa och hämta matematisk information från olika källor. Eleven bidrar till att beskriva informationen i tabeller och diagram.</p> <p>Eleven kan läsa, skriva och storleksordna naturliga tal mellan 1 och 100. Dessutom medverkar eleven i att beräkna och lösa additions- och subtraktionsuppgifter med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning eller skriftliga räknemetoder och ger exempel på när multiplikation och division kan användas. Eleven bidrar till att uppskatta, mäta och avläsa sträckor, massor och volymer och till att storleksordna enheterna. Eleven medverkar</p>	<p>Eleven kan lösa enkla problem i vardagliga situationer genom att pröva och välja strategier som leder fram till delvis fungerande lösningar. Eleven kan också på ett delvis fungerande sätt avläsa och hämta matematisk information från olika källor. Eleven beskriver informationen i tabeller och diagram på ett delvis ändamålsenligt sätt.</p> <p>Eleven kan läsa, skriva och storleksordna naturliga tal mellan 1 och 1 000. Dessutom beräknar och löser eleven additions-, subtraktions-, multiplikations- och divisionsuppgifter på ett delvis fungerande sätt med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning eller skriftliga räknemetoder. Eleven uppskattar, mäter och avläser sträckor, massor och volymer och storleksordnar enheterna med viss säkerhet. Eleven mäter och uttrycker tid</p>	<p>Eleven kan lösa enkla problem i vardagliga situationer genom att pröva och välja strategier som leder fram till väl fungerande lösningar. Eleven kan också på ett väl fungerande sätt avläsa och hämta matematisk information från olika källor. Eleven beskriver informationen i tabeller och diagram på ett ändamålsenligt sätt.</p> <p>Eleven kan läsa, skriva och storleksordna naturliga tal. Dessutom beräknar och löser eleven additions-, subtraktions-, multiplikations- och divisionsuppgifter på ett väl fungerande sätt med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning eller skriftliga räknemetoder. Eleven uppskattar, mäter och avläser sträckor, massor och volymer och storleksordnar enheterna med säkerhet. Eleven mäter och uttrycker tid på ett väl fungerande</p>

Betygskriterier för matematik betyget E	Betygskriterier för matematik betyget C	Betygskriterier för matematik betyget A
<p>i att mäta och uttrycka tid. Dessutom bidrar eleven till att redogöra för pengars värde och användning och hur de kan växlas.</p> <p>Eleven kan bidra till resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven bidrar också till omdömen om rimlighet i egna beräkningar och lösningar. Eleven kan använda några ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om matematik.</p>	<p>på ett delvis fungerande sätt. Dessutom redogör eleven med viss säkerhet för pengars värde och användning och hur de växlas.</p> <p>Eleven kan föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven ger också enkla omdömen om rimlighet i egna beräkningar och lösningar. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett delvis ändamålsenligt sätt i resonemang om matematik.</p>	<p>sätt. Dessutom redogör eleven med säkerhet för pengars värde och användning och hur de växlas.</p> <p>Eleven kan föra välutvecklade och väl underbyggda resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven ger också välutvecklade omdömen om rimlighet i egna beräkningar och lösningar. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett ändamålsenligt sätt i resonemang om matematik.</p>

Människor har i alla tider och i alla samhällen försökt förstå och förklara sina levnadsvillkor och de sociala sammanhang som de ingår i. Religioner och andra livsåskådningar är därför centrala inslag i den mänskliga kulturen. I dagens samhälle är kunskaper om religioner och andra livsåskådningar viktiga för att skapa ömsesidig förståelse mellan människor.

Syfte

Undervisningen i kursen religionskunskap inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper om religioner och andra livsåskådningar i det egna samhället och på andra håll i världen. Undervisningen ska även bidra till att eleven utvecklar kunskap om och förståelse för hur kristna traditioner har påverkat det svenska samhället och dess värderingar. Vidare ska undervisningen stimulera eleven att reflektera över olika livsfrågor, sin identitet och sitt etiska förhållningssätt.

Undervisningen syftar också till att eleven utvecklar kunskaper om, och ett kritiskt förhållningssätt till, hur man kan hantera information från olika källor. Genom undervisningen ska eleven också stimuleras till att använda ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om religioner och andra livsåskådningar.

Genom undervisningen i kursen religionskunskap ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- jämföra och reflektera över kristendomen, andra religioner och andra livsåskådningar,
- reflektera över hur religioner har påverkat och påverkar skeenden i samhället,
- reflektera över livsfrågor och moraliska dilemman,
- söka, granska och värdera information från olika källor och göra egna överväganden, och
- använda ord, begrepp och symboler som behövs för att samtala om religioner.

Centralt innehåll

Religioner och andra livsåskådningar

- Kristendomen i Sverige. Från enhetskyrka till religiös mångfald, andra livsåskådningar och sekularisering.
- Centrala tankegångar i världsreligionerna kristendom, islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Religiöst motiverade levnadsregler, ritualer, högtider, symboler och berättelser inom kristendom, judendom och islam.

SKOLFS 2012:19 Identitet och livsfrågor

- Livsfrågor som är betydelsefulla för eleven, till exempel identitet, livsstil, könsroller, relationer och kärlek.
- Några etiska begrepp, till exempel rätt och orätt, jämlikhet och solidaritet.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler som kan användas i samtal om religioner och andra livsåskådningar.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan jämföra kristendomen och några andra världsreligioner genom att **bidra** till resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och till att ge exempel på likheter och olikheter. Eleven kan **medverka** i att jämföra och beskriva religionens betydelse i Sverige från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.

Eleven kan samtala om olika livsfrågor, moraliska dilemman och värderingar genom att **medverka** i att framföra och bemöta åsikter. Dessutom **bidrar** eleven till resonemang om vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.

Eleven kan **medverka** i att hämta information om religioner och andra livsåskådningar från olika källor och gör **något eget övervägande** vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om religioner och andra livsåskådningar.

Betyget D

Betyget D innebär att betygskriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan jämföra kristendomen och några andra världsreligioner genom att föra **enkla** resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och ge exempel på likheter och olikheter. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt jämföra och beskriva religionens betydelse i Sverige från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.

Eleven kan samtala om olika livsfrågor, moraliska dilemman och värderingar genom att framföra och bemöta åsikter på ett **delvis fungerande** sätt. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information om religioner och andra livsåskådningar från olika källor och för då **enkla och delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på

ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om religioner och andra livsåskådningar.

Betyget B

Betyget B innebär att betygskriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan jämföra kristendomen och några andra världsreligioner genom att föra **välutvecklade** resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och ge exempel på likheter och olikheter. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt jämföra och beskriva religionens betydelse i Sverige från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.

Eleven kan samtala om livsfrågor, moraliska dilemman och värderingar genom att framföra och bemöta åsikter på ett **väl fungerande** sätt. Dessutom för eleven **välutvecklade** resonemang om vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information om religioner och andra livsåskådningar från olika källor och för då **välutvecklade och väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om religioner och andra livsåskådningar.

Betygskriterier för religionskunskap betyget E	Betygskriterier för religionskunskap betyget C	Betygskriterier för religionskunskap betyget A
Eleven kan jämföra kristendomen och några andra världsreligioner genom att bidra till resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och till att ge exempel på likheter och olikheter. Eleven kan medverka i att jämföra och beskriva religionens betydelse i Sverige från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.	Eleven kan jämföra kristendomen och några andra världsreligioner genom att föra enkla resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och ge exempel på likheter och olikheter. Eleven kan på ett delvis fungerande sätt jämföra och beskriva religionens betydelse i Sverige från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.	Eleven kan jämföra kristendomen och några andra världsreligioner genom att föra välutvecklade resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och ge exempel på likheter och olikheter. Eleven kan på ett väl fungerande sätt jämföra och beskriva religionens betydelse i Sverige från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.
Eleven kan samtala om olika livsfrågor, moraliska dilemman	Eleven kan samtala om olika livsfrågor, moraliska dilemman och	Eleven kan samtala om livsfrågor, moraliska dilemman och värde-

Betygskriterier för religionskunskap betyget E	Betygskriterier för religionskunskap betyget C	Betygskriterier för religionskunskap betyget A
<p>och värderingar genom att medverka i att framföra och bemöta åsikter. Dessutom bidrar eleven till resonemang om vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.</p> <p>Eleven kan medverka i att hämta information om religioner och andra livsåskådningar från olika källor och gör något eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda några ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om religioner och andra livsåskådningar.</p>	<p>värderingar genom att framföra och bemöta åsikter på ett delvis fungerande sätt. Dessutom för eleven enkla resonemang om vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.</p> <p>Eleven kan på ett delvis fungerande sätt hämta information om religioner och andra livsåskådningar från olika källor och för då enkla och delvis underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett delvis ändamålsenligt sätt i resonemang om religioner och andra livsåskådningar.</p>	<p>ringar genom att framföra och bemöta åsikter på ett väl fungerande sätt. Dessutom för eleven välutvecklade resonemang om vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.</p> <p>Eleven kan på ett väl fungerande sätt hämta information om religioner och andra livsåskådningar från olika källor och för då välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett ändamålsenligt sätt i resonemang om religioner och andra livsåskådningar.</p>

Människor har alltid varit beroende av att samarbeta när de skapar och utvecklar samhällen. Kunskap om samhället ger oss verktyg så att vi kan orientera oss i en komplex värld och ta ansvar för vårt handlande. Det är alla människors ansvar att utveckla ett samhälle som präglas av demokratiska värden och förvalta jorden så att en hållbar utveckling blir möjlig.

Syfte

Undervisningen i kursen samhällskunskap inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Vidare ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer, värden och arbetsätt. Därigenom ska eleven ges förutsättningar att reflektera över värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle.

Undervisningen syftar också till att eleven utvecklar kunskaper om, och ett kritiskt förhållningssätt till, information från olika källor och hur man kan hantera information i vardagsliv och studier. Genom undervisningen ska eleven stimuleras att engagera sig och uttrycka sig i olika sammanhang. Därigenom ska undervisningen bidra till att stärka elevens tilltro till sin förmåga att delta i samtal om samhällsfrågor och förmåga att fatta beslut om de tjänster och den service som samhället erbjuder.

Undervisningen syftar också till att eleven utvecklar kunskaper om, och ett kritiskt förhållningssätt till, hur man kan hantera information från olika källor. Den ska också stimulera eleven till att använda ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om samhällsfrågor.

Genom undervisningen i kursen samhällskunskap ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- reflektera över demokratiska grundläggande värden, principer och arbetsätt,
- uttrycka och värdera olika ståndpunkter i aktuella samhällsfrågor,
- jämföra och värdera tjänster och service som samhället erbjuder,
- söka, granska och värdera information från olika informationskällor, och
- använda ämnesspecifika ord och begrepp.

Centralt innehåll

Att leva tillsammans

- Vad demokrati är och hur demokratiska beslut fattas.
- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen.
- Samhällets behov av lagstiftning. Några lagar och påföljder.
- Normer och regler. Konsekvenser av egna och andras handlingar och ställningstaganden.

- Politiska val och partier i Sverige. Riksdag och regering och deras olika uppdrag. Individens och grupperns möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling.

Att leva i Sverige

- Immigration och emigration till och från Sverige förr och nu, samt dess betydelse för kulturer och samhällen.
- Samhällsfunktioner och samhällsservice i närsamhället, till exempel lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), räddningstjänst, sjukvård, fritids- och kulturutbud.
- Yrken och verksamheter i samhället. Entreprenörskap.

Att leva i världen

- Grundläggande mänskliga rättigheter, till exempel alla människors lika värde.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information från olika källor. Hur man kan värdera, bearbeta och presentera information.
- Informationsspridning, reklam och opinionsbildning i olika medier. Hur man kan urskilja budskap, avsändare och syfte.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet samhällskunskap som kan användas för att till exempel samtala om samhällsfrågor och utvärdera arbetsprocesser.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan **medverka** i att beskriva demokratibegreppet, politiska val och styrelsesätt i Sverige. Eleven **bidrar** till resonemang om mänskliga rättigheter och alla människors lika värde. Eleven kan ge exempel på olika lagar och regler i samhället och **bidrar** till resonemang om varför de kan behövas. I diskussioner om aktuella samhällsfrågor **medverkar** eleven i att framföra argument. Dessutom ger eleven exempel på samhällsservice, yrken och verksamheter i samhället och **bidrar** till resonemang om deras funktion och hur de kan användas.

Eleven kan **medverka** i att hämta information om samhället från olika källor och gör något **egent övervägande** vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord och begrepp i resonemang om samhällsfrågor.

Betyget D

Betyget D innebär att betygskriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt beskriva demokratibegreppet, politiska val och styrelsesätt i Sverige. Eleven för **enkla** resonemang om mänskliga rättigheter och alla människors lika värde. Eleven kan ge exempel på lagar och regler i samhället och för **enkla** resonemang om varför de kan behövas. I diskussioner om aktuella samhällsfrågor framför eleven **delvis underbyggda** argument. Dessutom ger eleven exempel på samhällsservice, yrken och verksamheter i samhället och för **enkla** resonemang om deras funktion och hur de kan användas.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information om samhället från olika källor och föra **enkla** och **delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord och begrepp på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om samhällsfrågor.

Betyget B

Betyget B innebär att betygskriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt beskriva demokratibegreppet, politiska val och styrelsesätt i Sverige. Eleven för **välutvecklade** resonemang om mänskliga rättigheter och alla människors lika värde. Eleven kan ge exempel på lagar och regler i samhället och för **välutvecklade** resonemang om varför de kan behövas. I diskussioner om aktuella samhällsfrågor framför eleven **väl underbyggda** argument. Dessutom ger eleven exempel på samhällsservice, yrken och verksamheter i samhället och för **välutvecklade** resonemang om deras funktion och hur de kan användas.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information om samhället från olika källor och föra **välutvecklade** och **väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord och begrepp på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om samhällsfrågor.

Betygskriterier samhällskunskap betyget E	Betygskriterier samhällskunskap betyget C	Betygskriterier samhällskunskap betyget A
<p>Eleven kan medverka i att beskriva demokrati-begreppet, politiska val och styrelsesätt i Sverige. Eleven bidrar till resonemang om mänskliga rättigheter och alla människors lika värde. Eleven kan ge exempel på lagar och regler i samhället och bidrar till resonemang om varför de kan behövas. I diskussioner om aktuella samhällsfrågor medverkar eleven i att framföra argument. Dessutom ger eleven exempel på samhällsservice, yrken och verksamheter i samhället och bidrar till resonemang om deras funktion och hur de kan användas.</p>	<p>Eleven kan på ett delvis fungerande sätt beskriva demokrati-begreppet, politiska val och styrelsesätt i Sverige. Eleven för enkla resonemang om mänskliga rättigheter och alla människors lika värde. Eleven kan ge exempel på lagar och regler i samhället och för enkla resonemang om varför de kan behövas. I diskussioner om aktuella samhällsfrågor framför eleven delvis underbyggda argument. Dessutom ger eleven exempel på samhällsservice, yrken och verksamheter i samhället och för enkla resonemang om deras funktion och hur de kan användas.</p>	<p>Eleven kan på ett väl fungerande sätt beskriva demokrati-begreppet, politiska val och styrelsesätt i Sverige. Eleven för välutvecklade resonemang om mänskliga rättigheter och alla människors lika värde. Eleven kan ge exempel på lagar och regler i samhället och för välutvecklade resonemang om varför de kan behövas. I diskussioner om aktuella samhällsfrågor framför eleven väl underbyggda argument. Dessutom ger eleven exempel på samhällsservice, yrken och verksamheter i samhället och för välutvecklade resonemang om deras funktion och hur de kan användas.</p>
<p>Eleven kan medverka i att hämta information om samhället från källor och gör något eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda några ämnesspecifika ord och begrepp i resonemang om samhällsfrågor.</p>	<p>Eleven kan på ett delvis fungerande sätt hämta information om samhället från olika källor och föra enkla och delvis underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord och begrepp på ett delvis ändamålsenligt sätt i resonemang om samhällsfrågor.</p>	<p>Eleven kan på ett väl fungerande sätt hämta information om samhället från olika källor och föra välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord och begrepp på ett ändamålsenligt sätt i resonemang om samhällsfrågor.</p>

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Ämnet svenska handlar om hur svenska språket är uppbyggt och fungerar samt hur det kan användas. Kärnan i ämnet är språk och litteratur. Genom språket kan människan uttrycka sin personlighet. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Syfte

Undervisningen i kursen svenska inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper i och om det svenska språket. Genom undervisningen ska eleven ges möjligheter att utveckla sin förmåga att kommunicera och anpassa sitt språk till olika sammanhang och för olika syften. Undervisningen ska även bidra till att eleven utvecklar tal, skrift och andra kommunikationsformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar sin läsförmåga och sitt intresse för att läsa och skriva.

Genom undervisningen ska eleven få möta och utveckla kunskaper om och uttrycka sig genom litteratur, bild, film, teater, drama och andra kommunikationsformer. Eleven ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om och tilltro till sin förmåga att formulera och uttrycka sina åsikter och tankar. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar sitt språk och sin förståelse för omvärlden.

Undervisningen ska syfta till att eleven utvecklar och fördjupar sin ord- och begreppsförståelse. Vidare ska undervisningen ge eleven möjligheter att utveckla kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor. Eleven ska också stimuleras att utveckla förmågan att använda digitala kommunikationsverktyg.

Genom undervisningen i kursen svenska ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- läsa, förstå och reflektera över olika texter,
- skriva texter för olika syften och mottagare,
- bearbeta innehållet i litteratur, bilder, film, teater, drama och andra medier, och
- söka och värdera information från olika källor.

Centralt innehåll

Tala, lyssna och samtala

- Hur man kan använda omskrivningar och visuell förstärkning, till exempel bilder och tecken, för att förstå och göra sig förstådd.
- Kommunikation för olika syften. Hur argument, åsikter och intressen kan uttryckas.
- Kommunikation anpassad till olika situationer, till exempel i samtal med vänner eller i kontakt med myndigheter.

- Muntliga presentationer. Stödord, bilder och digitala medier som redskap för att planera och genomföra en presentation.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter.
- Skiljetecken och stavning.
- Strategier för att skriva olika typer av texter. Hur man kan anpassa innehåll till olika mottagare samt bearbeta egna texter till innehåll och form.
- Alfabetisk ordning. Ordböcker och innehållsförteckningar.
- Skrivredskap, till exempel ordbehandlingsprogram med stavningskontroll.
- Digitala kommunikationsredskap.

Texter

- Skönlitteratur och andra texter, till exempel lyrik och dramatik.
- Berättande texters budskap och uppbyggnad med till exempel miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några författare.
- Beskrivande och instruerande texter, till exempel nyhetsartiklar och recept.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexter och tv-program.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man vänder sig till.
- Ord, begrepp och kroppsspråk som kan användas för att uttrycka budskap och känslor.
- Variationer i det svenska språket, till exempel slanguttryck och dialekter.
- Ordspråks och metaforers betydelse i texter och dagligt tal.

Informationssökning

- Informationssökning i olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på internet.
- Källkritik. Hur man bedömer informationens rimlighet och hur texters avsändare påverkar innehållet.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och **bidrar** till att framföra egna åsikter och argument. Eleven **bidrar** till att anpassa sitt språk till olika personer och situationer. Dessutom kan eleven **medverka** i att planera och genomföra

muntliga presentationer. I arbetet med presentationerna **medverkar** eleven i att välja och använda några redskap och digitala medier.

Eleven kan skriva texter med flera meningar och tydligt innehåll och **bidrar** till att anpassa texterna till mottagare och syfte. Dessutom **medverkar** eleven i att bearbeta texterna genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och **medverkar** i att använda digital stavningskontroll och digitala kommunikationsredskap.

Eleven kan med **stöd av bilder** läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven **medverkar** i att jämföra och beskriva olika sorters texter. Eleven kan också **bidra** till resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.

Eleven kan **medverka** i att hämta information från olika källor och medier och gör **något eget övervägande** vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven **medverka** i att söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

Betyget D

Betyget D innebär att betygskriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna **delvis underbyggda** åsikter och argument. Eleven anpassar **delvis** sitt språk till olika personer och situationer. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några redskap och digitala medier på ett **delvis ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och **viss anpassning** till mottagare och syfte. Dessutom bearbetar eleven texterna på ett **delvis fungerande** sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och använder digital stavningskontroll och digitala kommunikationsredskap på ett **delvis ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information från olika källor och medier och för då **enkla och delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett **delvis fungerande** sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

Betyget B innebär att betygskriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna **väl underbyggda** åsikter och argument. Eleven anpassar sitt språk **väl** till olika personer och situationer. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några redskap och digitala medier på ett **ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och **god anpassning** till mottagare och syfte. Dessutom bearbetar eleven texterna på ett **väl fungerande** sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och använder digital stavningskontroll och digitala kommunikationsredskap på ett **ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information från olika källor och medier och för då **välutvecklade och väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett **väl fungerande** sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

Betygskriterier för svenska betyget E	Betygskriterier för svenska betyget C	Betygskriterier för svenska betyget A
Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att medverka i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och bidrar till att framföra egna åsikter och argument. Eleven bidrar till att anpassa sitt språk till olika personer och situationer.	Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett delvis fungerande sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna delvis underbyggda åsikter och argument. Eleven anpassar delvis sitt språk till olika perso-	Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett väl fungerande sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna väl underbyggda åsikter och argument. Eleven anpassar sitt språk väl till olika personer och

Betygskriterier för svenska betyget E	Betygskriterier för svenska betyget C	Betygskriterier för svenska betyget A
<p>Dessutom kan eleven medverka i att planera och genomföra muntliga presentationer. I arbetet med presentationerna medverkar eleven i att välja och använda några redskap och digitala medier.</p>	<p>ner och situationer. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett delvis fungerande sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några redskap och digitala medier på ett delvis ändamålsenligt sätt.</p>	<p>situationer. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett väl fungerande sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några redskap och digitala medier på ett ändamålsenligt sätt.</p>
<p>Eleven kan skriva texter med flera meningar och tydligt innehåll och bidrar till att anpassa texterna till mottagare och syfte. Dessutom medverkar eleven i att bearbeta texterna genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och medverkar i att använda digital stavningskontroll och digitala kommunikationsredskap.</p>	<p>Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och viss anpassning till mottagare och syfte. Dessutom bearbetar eleven texterna på ett delvis fungerande sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och använder digital stavningskontroll och digitala kommunikationsredskap på ett delvis ändamålsenligt sätt.</p>	<p>Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och god anpassning till mottagare och syfte. Dessutom bearbetar eleven texterna på ett väl fungerande sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och använder digital stavningskontroll och digitala kommunikationsredskap på ett ändamålsenligt sätt.</p>
<p>Eleven kan med stöd av bilder läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven medverkar i att jämföra och beskriva olika sorters texter. Eleven kan också bidra</p>	<p>Eleven kan med visst flyt läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehållet på ett delvis relevant sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett delvis</p>	<p>Eleven kan med flyt läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehållet på ett relevant sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett väl fungerande</p>

Betygskriterier för svenska betyget E	Betygskriterier för svenska betyget C	Betygskriterier för svenska betyget A
<p>till resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.</p> <p>Eleven kan medverka i att hämta information från olika källor och medier och gör något eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven medverka i att söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.</p>	<p>fungerande sätt. Eleven kan också föra enkla resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.</p> <p>Eleven kan på ett delvis fungerande sätt hämta information från olika källor och medier och för då enkla och delvis underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett delvis fungerande sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.</p>	<p>sätt. Eleven kan också föra välutvecklade resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.</p> <p>Eleven kan på ett väl fungerande sätt hämta information från olika källor och medier och för då välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett väl fungerande sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.</p>

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Ämnet svenska handlar om hur svenska språket är uppbyggt och fungerar samt hur det kan användas. Kärnan i ämnet är språk och litteratur. Genom språket kan människan uttrycka sin personlighet. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Syfte

Undervisningen i kursen svenska som andraspråk inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper i och om det svenska språket. Genom undervisningen ska eleven ges möjligheter att utveckla sin förmåga att kommunicera och anpassa sitt språk till olika sammanhang och för olika syften. Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar tal, skrift och andra kommunikationsformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar sin läsförmåga och sitt intresse för att läsa och skriva på svenska.

Genom undervisningen ska eleven få möta, utveckla kunskaper om och uttrycka sig genom litteratur, bild, film, teater, drama och andra kommunikationsformer. Eleven ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om och tilltro till sin förmåga att formulera och uttrycka sina åsikter och tankar. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleven utvecklar sitt språk och sin förståelse för omvärlden.

Undervisningen ska syfta till att eleven utvecklar och fördjupar sin ord- och begreppsförståelse. Vidare ska undervisningen ge eleven möjligheter att utveckla kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor. Eleven ska också stimuleras att utveckla förmågan att använda digitala kommunikationsverktyg.

Genom undervisningen i kursen svenska som andraspråk ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- läsa, förstå och reflektera över olika texter,
- skriva texter för olika syften och mottagare,
- bearbeta innehållet i litteratur, bilder, film, teater, drama och andra medier, och
- söka och värdera information från olika källor.

Centralt innehåll

Tala, lyssna och samtala

- Hur man kan använda omskrivningar och visuell förstärkning, till exempel bilder och tecken, för att förstå och göra sig förstådd.
- Kommunikation för olika syften. Hur argument, åsikter och intressen kan uttryckas.
- Kommunikation anpassad till olika situationer, till exempel i samtal med vänner eller i kontakt med myndigheter.

SKOLFS 2012:19

- Muntliga presentationer. Stödord, bilder och digitala medier som redskap för att planera och genomföra en presentation.
- Uttal, satsmelodi och sambandet mellan betoning och betydelse i det svenska språket.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter.
- Skiljetecken och stavning.
- Strategier för att skriva olika typer av texter. Hur man kan anpassa innehåll till olika mottagare samt bearbeta egna texter till innehåll och form.
- Alfabetisk ordning. Ordböcker och innehållsförteckningar.
- Skrivredskap, till exempel ordbehandlingsprogram med stavningskontroll.
- Digitala kommunikationsredskap.

Texter

- Skönlitteratur och andra texter, till exempel lyrik och dramatik.
- Berättande texters budskap och uppbyggnad med till exempel miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några författare.
- Beskrivande och instruerande texter, till exempel nyhetsartiklar och recept.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexter och tv-program.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man vänder sig till.
- Ord, begrepp och kroppsspråk som kan användas för att uttrycka budskap och känslor.
- Variationer i det svenska språket, till exempel slanguttryck och dialekter.
- Ordspråks och metaforers betydelse i texter och dagligt tal.

Informationssökning

- Informationssökning i olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på internet.
- Källkritik. Hur man bedömer informationens rimlighet och hur texters avsändare påverkar innehållet.

Betyget E

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och **bidrar** till att använda språkliga strategier för att göra sig förstådd. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och **bidrar** till att framföra egna åsikter och argument. Eleven **bidrar** till att anpassa sitt språk till olika personer och situationer. Dessutom kan eleven **medverka** i att planera och genomföra muntliga presentationer. I arbetet med presentationerna **medverkar** eleven i att välja och använda några redskap och digitala medier.

Eleven kan skriva texter med flera meningar och tydligt innehåll och **bidrar** till att anpassa texterna till mottagare och syfte. Dessutom **medverkar** eleven i att bearbeta texterna genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och **medverkar** i att använda digital stavningskontroll och digitala kommunikationsredskap.

Eleven kan **med stöd av bilder** läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven **medverkar** i att jämföra och beskriva olika sorters texter. Eleven kan också **bidra** till resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.

Eleven kan **medverka** i att hämta information från olika källor och medier och gör något eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven **medverka** i att söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

Betyget D

Betyget D innebär att betygskriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och använder då språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna **delvis underbyggda** åsikter och argument. Eleven anpassar **delvis** sitt språk till olika personer och situationer. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några redskap och digitala medier på ett **delvis ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och viss anpassning till mottagare och syfte. Dessutom bearbetar eleven texterna på ett **delvis fungerande** sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och använder digital stavningskontroll och digitala kommunikationsredskap på ett **delvis ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan **med visst flyt** läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehål-

let på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information från olika källor och medier och för då **enkla och delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett **delvis fungerande** sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

Betyget B

Betyget B innebär att betygsriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och använder då språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna **väl underbyggda** åsikter och argument. Eleven anpassar sitt språk **väl** till olika personer och situationer. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några redskap och digitala medier på ett **ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och **god** anpassning till mottagare och syfte. Dessutom bearbetar eleven texterna på ett **väl fungerande** sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och använder digital stavningskontroll och digitala kommunikationsredskap på ett **ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan **med flyt** läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information från olika källor och medier och för då **välutvecklade och väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett **väl fungerande** sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

Betygskriterier för svenska som andraspråk betyget E	Betygskriterier för svenska som andraspråk betyget C	Betygskriterier för svenska som andraspråk betyget A
<p>Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att medverka i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och bidrar till att använda språkliga strategier för att göra sig förstådd. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och bidrar till att framföra egna åsikter och argument. Eleven bidrar till att anpassa sitt språk till olika personer och situationer. Dessutom kan eleven medverka i att planera och genomföra muntliga presentationer. I arbetet med presentationerna medverkar eleven i att välja och använda några redskap och digitala medier.</p>	<p>Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett delvis fungerande sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och använder då språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna delvis underbyggda åsikter och argument. Eleven anpassar delvis sitt språk till olika personer och situationer. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett delvis fungerande sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några redskap och digitala medier på ett delvis ändamålsenligt sätt.</p>	<p>Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett väl fungerande sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och använder då språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna väl underbyggda åsikter och argument. Eleven anpassar sitt språk väl till olika personer och situationer. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett väl fungerande sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några redskap och digitala medier på ett ändamålsenligt sätt.</p>
<p>Eleven kan skriva texter med flera meningar och tydligt innehåll och bidrar till att anpassa texterna till mottagare och syfte. Dessutom medverkar eleven i att bearbeta texterna genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och medverkar i att använda digital stav-</p>	<p>Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och viss anpassning till mottagare och syfte. Dessutom bearbetar eleven texterna på ett delvis fungerande sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och använder digital stav-</p>	<p>Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och god anpassning till mottagare och syfte. Dessutom bearbetar eleven texterna på ett väl fungerande sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva för hand eller på dator och använder digital stav-</p>

Betygskriterier för svenska som andraspråk betyget E	Betygskriterier för svenska som andraspråk betyget C	Betygskriterier för svenska som andraspråk betyget A
<p>ningskontroll och digitala kommunikationsredskap.</p> <p>Eleven kan med stöd av bilder läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven medverkar i att jämföra och beskriva olika sorters texter. Eleven kan också bidra till resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.</p> <p>Eleven kan medverka i att hämta information från olika källor och medier och gör något eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven medverka i att söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.</p>	<p>ningskontroll och digitala kommunikationsredskap på ett delvis ändamålsenligt sätt.</p> <p>Eleven kan med visst flyt läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehållet på ett delvis relevant sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett delvis fungerande sätt. Eleven kan också föra enkla resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.</p> <p>Eleven kan på ett delvis fungerande sätt hämta information från olika källor och medier och för då enkla och delvis underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett delvis fungerande sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.</p>	<p>ningskontroll och digitala kommunikationsredskap på ett ändamålsenligt sätt.</p> <p>Eleven kan med flyt läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehållet på ett relevant sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett väl fungerande sätt. Eleven kan också föra välutvecklade resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer.</p> <p>Eleven kan på ett väl fungerande sätt hämta information från olika källor och medier och för då välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett väl fungerande sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.</p>

Tekniska lösningar har i alla tider varit betydelsefulla för människan och för samhällets utveckling. Drivkrafterna bakom teknikutvecklingen har ofta varit en strävan att lösa problem och uppfylla mänskliga behov. I vår tid ställs allt högre krav på tekniskt kunnande i vardags- och arbetslivet och många av dagens samhällsfrågor och politiska beslut rymmer inslag av teknik. För att förstå teknikens roll för individen, samhället och miljön behöver den teknik som omger oss göras synlig och begriplig.

Syfte

Undervisningen i kursen teknik inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå syftar till att eleven utvecklar kunskaper om tekniska lösningar i vardagen, hur de fungerar och kan användas. Undervisningen syftar också till att stimulera elevens intresse för teknik.

Genom undervisningen ska eleven ges förutsättningar att utveckla kunskaper om hur man kan lösa problem och uppfylla behov med hjälp av teknik. Eleven ska även ges förutsättningar att pröva egna tekniska idéer och hitta lösningar. Undervisningen ska också bidra till att eleven utvecklar kunskaper om och erfarenheter av hur redskap och teknisk utrustning används på ett säkert och ändamålsenligt sätt. På så sätt ska eleven ges möjlighet att stärka tilltron till sin förmåga att använda teknik och att med teknikens hjälp lösa vardagliga problem och tillfredsställa olika behov.

I teknikundervisningen ska eleven ges möjlighet att utveckla medvetenhet om att teknisk verksamhet har betydelse för och påverkar människan, samhället och miljön. Därigenom ska eleven ges förutsättningar att utveckla ett reflekterande förhållningssätt till tekniska lösningar. Eleven ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om teknikens historiska utveckling för att bättre förstå framväxten av dagens teknik.

Vidare ska undervisningen i teknik bidra till att eleven utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp och uttrycksformer. På så sätt ska eleven ges förutsättningar att samtala om teknik och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i kursen teknik ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- jämföra och reflektera över tekniska lösningar i vardagen utifrån ändamålsenlighet och funktion,
- identifiera problem och behov som kan lösas med teknik och utarbeta förslag till lösningar,
- hantera redskap och teknisk utrustning på ett säkert och ändamålsenligt sätt,
- värdera konsekvenser av olika teknikval för individ, samhälle och miljö, och
- använda teknikområdets ord och uttrycksformer.

Tekniska lösningar

- Tekniska lösningar där människan härmat naturen, till exempel kardborren som förebild för kardborrebandet.
- Föremål som består av rörliga delar och hur de rörliga delarna är sammanfogade med hjälp av olika mekanismer för att uppnå en viss funktion, till exempel husgeråd av olika slag eller delar på en cykel.
- Hur vanliga och hållfasta konstruktioner är uppbyggda.
- Material som används i olika konstruktioner och deras egenskaper.
- Tekniska lösningar som utnyttjar elkomponenter för att åstadkomma ljud, ljus eller rörelse, till exempel ficklampa och ringklocka.

Strategier för att hantera och utveckla tekniska lösningar

- Egna konstruktioner med tillämpningar av principer för hållfasta och stabila strukturer och mekanismer och elektriska kopplingar.
- Dokumentation med förklarande ord och begrepp, till exempel i form av enkla skisser, bilder och modeller.
- Användning av redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informationssökning och tjänster av olika slag i samhället. Hur de används på ett ändamålsenligt sätt.
- Instruktioner och manualer för redskap och teknisk utrustning aktuella för eleven.

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Tekniska system i hem och samhälle, till exempel vatten- och avloppssystem och system för återvinning.
- Föremål i elevens vardag. Hur de är anpassade efter människans behov och har förändrats över tid.
- Säkerhet vid teknikanvändning, till exempel när man hanterar elektricitet.
- Säkerhet vid användning av kommunikations- och informationsteknik, till exempel mobiltelefoni och internet.
- Olika sätt att hushålla med resurser i närmiljön, till exempel energi och vatten.
- Hjälpmedel och hur de är anpassade efter människors olika behov.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord och begrepp för att benämna och samtala om tekniska lösningar.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven kan **bidra** till resonemang om hur några tekniska lösningar i vardagen är konstruerade för att uppnå ändamålsenlighet och funktion. Dessutom **medverkar** eleven i att undersöka och beskriva föremål med rörliga delar och **bidrar** till resonemang om hur de är konstruerade och fungerar.

Utifrån instruktioner eller förebilder **medverkar** eleven i att genomföra

enkla konstruktionsarbeten där olika principer tillämpas. Eleven **bidrar** också till resonemang om de använda materialens egenskaper och hur de sammanfogas.

Eleven **bidrar** till dokumentation av arbetet med olika uttrycksformer och **medverkar** i att beskriva intentionen med arbetet. Eleven **medverkar** i att på ett säkert och ändamålsenligt sätt använda redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informationssökning och andra användningsområden.

Eleven **bidrar** till resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord och begrepp i resonemang om teknik och tekniska lösningar.

Betyget D

Betyget D innebär att betygsriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan föra **enkla** resonemang om hur några tekniska lösningar i vardagen är konstruerade för att uppnå ändamålsenlighet och funktion. Dessutom undersöker och beskriver eleven på ett **delvis fungerande** sätt föremål med rörliga delar och för **enkla** resonemang om hur de är konstruerade och fungerar.

Utifrån instruktioner eller förebilder genomför eleven på ett **delvis fungerande** sätt konstruktionsarbeten där olika principer tillämpas. Eleven för också **enkla** resonemang om de använda materialens egenskaper och hur de sammanfogas.

Eleven gör **enkel** dokumentation av arbetet med olika uttrycksformer och beskriver på ett **delvis fungerande** sätt intentionen med arbetet. Eleven använder på ett säkert och **delvis ändamålsenligt** sätt redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informationssökning och andra användningsområden.

Eleven kan föra **enkla** resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord och begrepp på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om teknik och tekniska lösningar.

Betyget B

Betyget B innebär att betygsriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om hur några tekniska lösningar i vardagen är konstruerade för att uppnå ändamålsenlighet och funktion. Dessutom undersöker och beskriver eleven på ett **väl fungerande** sätt föremål med rörliga delar och för **välutvecklade** resonemang om hur de är konstruerade och fungerar.

Utifrån instruktioner eller förebilder genomför eleven på ett **väl fungerande** sätt konstruktionsarbeten där olika principer tillämpas. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om de använda materialens egenskaper och hur de sammanfogas.

Eleven gör **välutvecklade** dokumentation av arbetet med olika uttrycksformer och beskriver på ett **väl fungerande** sätt intentionen med arbetet. Eleven använder på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informationssökning och andra användningsområden.

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord och begrepp på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om teknik och tekniska lösningar.

Betygskriterier för teknik betyget E	Betygskriterier för teknik betyget C	Betygskriterier för teknik betyget A
<p>Eleven kan bidra till resonemang om hur några tekniska lösningar i vardagen är konstruerade för att uppnå ändamålsenlighet och funktion. Dessutom medverkar eleven i att undersöka och beskriva föremål med rörliga delar och bidrar till resonemang om hur de är konstruerade och fungerar.</p>	<p>Eleven kan föra enkla resonemang om hur några tekniska lösningar i vardagen är konstruerade för att uppnå ändamålsenlighet och funktion. Dessutom undersöker och beskriver eleven på ett delvis fungerande sätt föremål med rörliga delar och för enkla resonemang om hur de är konstruerade och fungerar.</p>	<p>Eleven kan föra välutvecklade resonemang om hur några tekniska lösningar i vardagen är konstruerade för att uppnå ändamålsenlighet och funktion. Dessutom undersöker och beskriver eleven på ett väl fungerande sätt föremål med rörliga delar och för välutvecklade resonemang om hur de är konstruerade och fungerar.</p>
<p>Utifrån instruktioner eller förebilder medverkar eleven i att genomföra enkla konstruktionsarbeten där olika principer tillämpas. Eleven bidrar också till resonemang om de använda materialens egenskaper och hur de sammanfogas.</p>	<p>Utifrån instruktioner eller förebilder genomför eleven på ett delvis fungerande sätt konstruktionsarbeten där olika principer tillämpas. Eleven för också enkla resonemang om de använda materialens egenskaper och hur de sammanfogas.</p>	<p>Utifrån instruktioner eller förebilder genomför eleven på ett väl fungerande sätt konstruktionsarbeten där olika principer tillämpas. Eleven för också välutvecklade resonemang om de använda materialens egenskaper och hur de sammanfogas.</p>
<p>Eleven bidrar till dokumentation av arbetet med olika uttrycksformer och</p>	<p>Eleven gör enkel dokumentation av arbetet med olika uttrycksformer och</p>	<p>Eleven gör välutvecklade dokumentation av arbetet med olika uttrycksformer och</p>

Betygskriterier för teknik betyget E	Betygskriterier för teknik betyget C	Betygskriterier för teknik betyget A
<p>medverkar i att beskriva intentionen med arbetet. Eleven medverkar i att på ett säkert och ändamålsenligt sätt använda redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informationssökning och andra användningsområden.</p> <p>Eleven bidrar till resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda några ämnesspecifika ord och begrepp i resonemang om teknik och tekniska lösningar.</p>	<p>beskriver på ett delvis fungerande sätt intentionen med arbetet. Eleven använder på ett säkert och delvis ändamålsenligt sätt redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informationssökning och andra användningsområden.</p> <p>Eleven kan föra enkla resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord och begrepp på ett delvis ändamålsenligt sätt i resonemang om teknik och tekniska lösningar.</p>	<p>beskriver på ett väl fungerande sätt intentionen med arbetet. Eleven använder på ett säkert och ändamålsenligt sätt redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informationssökning och andra användningsområden.</p> <p>Eleven kan föra välutvecklade resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda många ämnesspecifika ord och begrepp på ett ändamålsenligt sätt i resonemang om teknik och tekniska lösningar.</p>

Kurs: Individ och samhälle**Kurskod: SGRIND7**

Människor har i alla tider och i alla samhällen försökt förstå och förklara sina levnadsvillkor och de sociala sammanhang som de ingår i. Det är alla människors ansvar att utveckla ett samhälle som präglas av demokratiska värden och att förvalta jorden så att en hållbar utveckling blir möjlig. Kunskaper om hem och samhälle ger människor förutsättningar att orientera sig i världen och att ta ansvar för sitt handlande.

Syfte

Undervisningen inom kursen individ och samhälle syftar till att eleven utvecklar kunskaper om mönster och rutiner som ingår i vardagen. Eleven ska ges förutsättningar att ta initiativ till, planera och genomföra aktiviteter som har betydelse för praktiska situationer i hushållet. Eleven ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om olika samhällsfunktioner och om närområdets kultur- och fritidsutbud.

Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar kunskaper om sin närmiljö och dess historia för att ge perspektiv på det förflutna, nutiden och framtiden. Genom undervisningen ska eleven också ges möjlighet att utveckla kunskaper om olika geografiska platser för att öka sin rumsliga medvetenhet och sin förståelse för omvärlden.

Vidare syftar undervisningen till att eleven utvecklar kunskaper om olika religioner, en förståelse för olika livsfrågor samt perspektiv på sig själv i relation till andra människor. Undervisningen ska också bidra till att eleven utvecklar kunskaper om de mänskliga rättigheterna och om demokratiska processer.

Genom undervisningen ska eleven få möjlighet att utveckla kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleven ges förutsättningar att bli delaktig i samtal om vardagslivet och samhället.

Genom undervisningen inom kursen individ och samhälle ska eleven ges förutsättningar att utveckla förmågan att

- välja, planera och genomföra aktiviteter i vardagsmiljön,
- undersöka närmiljön, dess historia och traditioner,
- undersöka olika religioner och livsfrågor,
- reflektera över demokratiska värden, principer och arbetssätt,
- söka information om service- och kulturutbud, och
- använda ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet.

Centralt innehåll**Vardagsrutiner och vardagsmiljö**

- Bakning och matlagning samt olika metoder för detta.
- Rutiner för måltider och hur måltider kan arrangeras för att skapa gemenskap och välbefinnande.
- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.

- Samband mellan mat och hälsa.
- Rutiner vid inköp. Planering och genomförande.
- Konsumentkunskap, till exempel kvalitet och jämförpris.
- Återvinning och hur det fungerar.
- Tvätt, rengöring och vård av olika material och ytor i bostaden. Miljövänliga metoder för detta.
- Redskap, verktyg och teknisk utrustning som används i hushållet.
- Olycksrisker i bostaden och hur de kan förebyggas.

Omvärld

- Närmiljön och dess historia, traditioner och högtider.
- Sverige och världen. Platser som har betydelse för eleven.
- Kristendomen i det svenska samhället förr och nu.
- Några religiöst motiverade levnadsregler och berättelser från kristendom, islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Samhällsfunktioner och samhällsservice, till exempel räddningstjänst, sjukvård och LSS.
- Fritids- och kulturutbud i närsamhället. Metoder för att söka information.
- Yrken och verksamheter i samhället.
- Aktuella frågor och debatter i samhället.
- Reklam och information i olika medier.

Leva tillsammans

- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Värdegrund, demokrati och alla människors lika värde.
- Regler och lagar med betydelse för eleven, till exempel trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet som kan användas för att till exempel kommunicera om vardagslivet och samhället.

Kriterier för bedömning

Grundläggande kunskaper (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **delta i matlagning och andra arbetsuppgifter** som förekommer i vardagsmiljö. I arbetet **deltar** eleven **i att använda** redskap och livsmedel på ett säkert och fungerande sätt. Eleven **deltar vid återvinning och källsortering** och **i kommunikation** om olycksrisker och hur olyckor kan förebyggas.

Eleven kan **delta i att** orientera sig i närmiljön genom att **visa igenkännande och samspela**. Dessutom **deltar** eleven **i att beskriva** platser och miljöer som har betydelse för eleven i Sverige, Europa och övriga delar av världen.

Eleven kan **delta i kommunikation** om levnadsregler och berättelser i världsreligionerna och **deltar i att beskriva** någon kristen tradition och hög-

tid. Dessutom **deltar** eleven i **kommunikation** om livsfrågor som har betydelse för eleven.

Eleven kan **delta i** kommunikation om demokrati och mänskliga rättigheter. Eleven **deltar i** beslut om sin egen utbildningssituation. Eleven kan **delta i att hämta** information från olika källor. Eleven kan också **delta i kommunikation** om samhällsinformation och reklam och om aktuella samhällsfrågor och nyheter. Eleven **identifierar** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt genom att visa igenkännande och samspela.

Fördjupade kunskaper (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **laga mat och genomföra andra arbetsuppgifter** som förekommer i vardagsmiljö. I arbetet **använder** eleven redskap och livsmedel på ett säkert och fungerande sätt. Eleven **återvinner och källsorterar** och **kommunicerar** om olycksrisker och hur olyckor kan förebyggas.

Eleven kan **orientera sig** i närmiljön. Dessutom **beskriver** eleven miljöer i närområdet och på hemorten samt platser som har betydelse för eleven i Sverige, Europa och övriga delar av världen.

Eleven kan **kommunicera** om levnadsregler och berättelser i världsreligionerna och **beskriver** någon kristen tradition och högtid. Dessutom **kommunicerar** eleven om livsfrågor som har betydelse för eleven.

Eleven kan **kommunicera** om demokrati och mänskliga rättigheter **utifrån olika frågor och egna erfarenheter**. Eleven **fattar beslut** i sin egen utbildningssituation. Eleven kan **hämta** information från olika källor. Eleven kan också **kommunicera** om samhällsinformation och reklam och om aktuella samhällsfrågor och nyheter. Eleven **använder** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt.

Individ och samhälle Grundläggande kunskaper (efter elevens förutsättningar)	Individ och samhälle Fördjupade kunskaper (efter elevens förutsättningar)
Eleven kan delta i matlagning och andra arbetsuppgifter som förekommer i vardagsmiljö. I arbetet deltar eleven i att använda redskap och livsmedel på ett säkert och fungerande sätt. Eleven deltar vid återvinning och källsortering och i kommunikation om olycksrisker och hur olyckor kan förebyggas.	Eleven kan laga mat och genomföra andra arbetsuppgifter som förekommer i vardagsmiljö. I arbetet använder eleven redskap och livsmedel på ett säkert och fungerande sätt. Eleven återvinner och källsorterar och kommunicerar om olycksrisker och hur olyckor kan förebyggas.
Eleven kan delta i att orientera sig i närmiljön genom att visa igenkännande och samspela . Dessutom deltar eleven i att beskriva platser och miljöer som har betydelse för eleven i Sverige, Europa och övriga delar av världen.	Eleven kan orientera sig i närmiljön. Dessutom beskriver eleven miljöer i närområdet och på hemorten samt platser som har betydelse för eleven i Sverige, Europa och övriga delar av världen.

Individ och samhälle Grundläggande kunskaper (efter elevens förutsättningar)	Individ och samhälle Fördjupade kunskaper (efter elevens förutsättningar)
<p>Eleven kan delta i kommunikation om levnadsregler och berättelser i världsreligionerna och deltar i att beskriva någon kristen tradition och högtid. Dessutom deltar eleven i kommunikation om livsfrågor som har betydelse för eleven.</p> <p>Eleven kan delta i kommunikation om demokrati och mänskliga rättigheter. Eleven deltar i beslut om sin egen utbildningssituation. Eleven kan delta i att hämta information från olika källor. Eleven kan också delta i kommunikation om samhällsinformation och reklam och om aktuella samhällsfrågor och nyheter. Eleven identifierar ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt genom att visa igenkännande och samspele.</p>	<p>Eleven kan kommunicera om levnadsregler och berättelser i världsreligionerna och beskriver någon kristen tradition och högtid. Dessutom kommunicerar eleven om livsfrågor som har betydelse för eleven.</p> <p>Eleven kan kommunicera om demokrati och mänskliga rättigheter utifrån olika frågor och egna erfarenheter. Eleven fattar beslut i sin egen utbildningssituation. Eleven kan hämta information från olika källor. Eleven kan också kommunicera om samhällsinformation och reklam och om aktuella samhällsfrågor och nyheter. Eleven använder ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt.</p>

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Att veta hur företeelser i omvärlden hänger samman är en förutsättning för att verkligheten ska vara begriplig. Kunskaper om människan och naturen ger människor redskap att påverka sitt eget välbefinnande, men också förutsättningar att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen inom kursen natur och miljö syftar till att eleven utvecklar kunskaper om människa och natur och om samband mellan dem. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleven ges förutsättningar att samspela med naturen och sin omgivning.

Vidare ska undervisningen syfta till att eleven utvecklar en matematisk förståelse och därigenom en förmåga att strukturera vardagen och lösa praktiska problem. Genom undervisningen ska eleven ges möjlighet att utveckla kunskaper i att ordna sina erfarenheter utifrån rum, tid, kvalitet och kvantitet. Undervisningen ska på så sätt bidra till att eleven ges förutsättningar att tolka, beskriva och påverka sin verklighet.

Undervisningen ska bidra till att eleven stimuleras till en utforskande hållning och en förmåga att använda sina kunskaper i olika situationer. Genom undervisningen ska eleven ges möjlighet att se konsekvenser av sitt eget och andras handlande samt uppfatta samband mellan orsak och verkan.

Undervisningen ska också bidra till att eleven utvecklar kunskaper om naturvetenskapliga företeelser och om teknik. Därigenom ska eleven få en ökad förståelse för omvärlden och en tilltro till den egna förmågan att hantera vardagen. Vidare syftar undervisningen till att eleven utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp, symboler och uttrycksformer. På så sätt ska eleven ges förutsättningar att bli delaktig i samtal om naturvetenskap, matematik och teknik.

Genom undervisningen inom kursen natur och miljö ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper om människa och natur,
- ordna händelser och upplevelser i tid och rum,
- sortera föremål utifrån kvalitet och kvantitet,
- reflektera över samband mellan orsak och verkan,
- identifiera och reflektera över tekniska lösningar i vardagen utifrån funktion, och
- använda ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet.

Centralt innehåll

Människa, djur och natur

- Människans upplevelser av ljus, ljud, temperatur, smak och doft.
- Människokroppen och dess olika delar och funktioner.
- Relationer, kärlek och sexualitet.

- Växter och djur, deras livsvillkor och levnadsmiljöer.
- Återkommande mönster i naturen, till exempel dygn, årstider och väder-typer.
- Vattnets olika former och kretslopp i naturen.

Tid

- Tidsuppfattning, till exempel länge, före och strax.
- Uttryck för tid som beskriver nutid, dåtid och framtid samt uppdelning av tid, till exempel morgon, veckodag och årstid.
- Planering av händelser i tidsföljd.

Rum

- Avstånd, riktning, riktmärken och kännemärken och hur de används vid till exempel förflyttning.
- Avbildningar av verkligheten, till exempel bild, foto och film.

Kvalitet

- Likheter och olikheter. Hur föremål kan jämföras och sorteras utifrån sina egenskaper.
- Strukturer och egenskaper, till exempel mjukt, hårt och varmt, och hur de kan upplevas.
- Geometriska figurer och namn på några av dessa, till exempel kvadrat, triangel och cirkel.

Kvantitet

- Längd och volym. Hur de kan mätas och storleksordnas.
- Heltal. Hur de benämns och storleksordnas.
- Sedlar och mynt. Hur de sorteras efter värde.
- Pengars användning.
- De fyra räknesätten i praktiska situationer.

Orsak och verkan

- Metoder och strategier för att påverka olika situationer, till exempel göra klädval efter rådande temperatur och tända ljuset när det är mörkt.
- Konsekvenser av olika val och handlingar som rör kroppen.
- Hur olika val och handlingar kan påverka natur och miljö, till exempel källsortering och val av färdmedel.
- Risker i närmiljön, till exempel kemikalier, elektricitet, värme och kyla.

Tekniska lösningar

- Några vardagliga tekniska föremål och hur de fungerar.
- Redskap och teknisk utrustning i närmiljön. Hur de används på ett ändamålsenligt och säkert sätt.

SKOLFS 2012:19 Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet natur och miljö som kan användas för att till exempel kommunicera om människa, djur och natur.

Kriterier för bedömning

Grundläggande kunskaper (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **identifiera** människans sinnen och kroppsdelar och **delta** i kommunikation om relationer, kärlek och sexualitet. Utifrån upplevelser i närmiljön kan eleven **urskilja och reagera** på några egenskaper hos växter och djur. Dessutom **deltar** eleven i kommunikation om några växters och djurs livsvillkor och levnadsmiljöer. Eleven **deltar** i observationer av dygn, årstider och vädertyper. Eleven **deltar** också i kommunikation om vattnets olika former och vattnets betydelse för liv på jorden.

Eleven **samspekar** inför händelser. Dessutom **deltar** eleven i övningar om objekts beständighet och **reagerar** igenkännande i bekanta miljöer. Eleven kan **delta** i att ange tal inom heltalsområdet med betydelse för eleven. Eleven **deltar** också i att sortera konkret material utifrån likheter, olikheter, storlek, mängd, kvalitet och form. Utifrån att eleven **urskiljer och reagerar** på olika egenskaper hos vardagsföremål kan eleven **delta** i att göra val.

Eleven kan **delta** i kommunikation om orsak och verkan och i att använda metoder och strategier för att påverka och lösa situationer i vardagen. Dessutom **deltar** eleven i kommunikation om hur olika val och handlingar påverkar naturen och hur risker i närmiljön kan undvikas.

Eleven **deltar** i undersökningar av hur några tekniska föremål används och fungerar och **deltar** i kommunikation om hur redskap och teknisk utrustning kan användas på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Eleven **identifierar** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt genom att visa igenkännande och samspeka.

Fördjupade kunskaper (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **berätta** om människans sinnen och kroppsdelar och deras funktion och **kommunicera** om relationer, kärlek och sexualitet. Utifrån egna upplevelser och undersökningar i närmiljön kan eleven **beskriva** återkommande mönster i naturen och **ge exempel** på några växter och djur och deras egenskaper. Dessutom kan eleven **berätta** om några växters och djurs livsvillkor och levnadsmiljöer. Eleven **gör** observationer av dygn, årstider och vädertyper. Eleven **ger** också **exempel** på vattnets olika former och vattnets betydelse för liv på jorden.

Eleven **planerar** nutida och framtida aktiviteter i sin vardag vad gäller plats, klockslag och tidsåtgång och **kommunicerar** om tidigare och kommande händelser. Dessutom **kommunicerar** eleven om objekt och deras beständighet och kan **göra** en enkel skiss över en bekant miljö. Eleven kan **läsa och ordna tal** inom heltalsområdet och **lösa** matematiska uppgifter med betydelse för eleven. Eleven **beskriver och sorterar** också konkret material utifrån likheter, olikheter, storlek, mängd, kvalitet och form. Utifrån att eleven **urskiljer och beskriver** olika egenskaper hos vardagsföremål kan eleven **göra egna val**. Dessutom **jämför** eleven några olika sträckor, massor och volymer och **sorterar** sedlar och mynt efter värde.

Eleven kan **kommunicera** om orsak och verkan och **använda** metoder och strategier för att lösa situationer i vardagen. Dessutom **kommunicerar** eleven om hur olika val och handlingar påverkar naturen och förutsättningarna för en hållbar utveckling och **ger exempel** på hur risker i närmiljön kan undvikas.

Eleven **jämför och beskriver** hur några vardagliga tekniska föremål används och fungerar och **ger exempel** på hur redskap och teknisk utrustning kan användas på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Eleven **använder** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt.

Natur och miljö Grundläggande kunskaper (efter elevens förutsättningar)	Natur och miljö Fördjupade kunskaper (efter elevens förutsättningar)
<p>Eleven kan identifiera människans sinnen och kroppsdelar och delta i kommunikation om relationer, kärlek och sexualitet. Utifrån upplevelser i närmiljön kan eleven urskilja och reagera på några egenskaper hos växter och djur. Dessutom deltar eleven i kommunikation om några växters och djurs livsvillkor och levnadsmiljöer. Eleven deltar i observationer av dygn, årstider och vädertyper. Eleven deltar också i kommunikation om vattnets olika former och vattnets betydelse för liv på jorden.</p> <p>Eleven samspejar inför händelser. Dessutom deltar eleven i övningar om objekts beständighet och reagerar igenkännande i bekanta miljöer. Eleven kan delta i att ange tal inom heltalsområdet med betydelse för eleven. Eleven deltar också i att sortera konkret material utifrån likheter, olikheter, storlek, mängd, kvalitet och form. Utifrån att eleven urskiljer och reagerar på olika egenskaper hos vardagsföremål kan eleven delta i att göra val.</p>	<p>Eleven kan berätta om människans sinnen och kroppsdelar och deras funktion och kommunicera om relationer, kärlek och sexualitet. Utifrån egna upplevelser och undersökningar i närmiljön kan eleven beskriva återkommande mönster i naturen och ge exempel på några växter och djur och deras egenskaper. Dessutom kan eleven berätta om några växters och djurs livsvillkor och levnadsmiljöer. Eleven gör observationer av dygn, årstider och vädertyper. Eleven ger också exempel på vattnets olika former och vattnets betydelse för liv på jorden.</p> <p>Eleven planerar nutida och framtida aktiviteter i sin vardag vad gäller plats, klockslag och tidsåtgång och kommunicerar om tidigare och kommande händelser. Dessutom kommunicerar eleven om objekt och deras beständighet och kan göra en enkel skiss över en bekant miljö. Eleven kan läsa och ordna tal inom heltalsområdet och lösa matematiska uppgifter med betydelse för eleven. Eleven beskriver och sorterar också konkret material utifrån likheter, olikheter, storlek, mängd, kvalitet och form. Utifrån att eleven urskiljer och beskriver olika egenskaper hos vardagsföremål kan eleven göra egna val. Dessutom jämför eleven några olika sträckor, massor och volymer</p>

Natur och miljö Grundläggande kunskaper (efter elevens förutsättningar)	Natur och miljö Fördjupade kunskaper (efter elevens förutsättningar)
<p>Eleven kan delta i kommunikation om orsak och verkan och i att använda metoder och strategier för att påverka och lösa situationer i vardagen. Dessutom deltar eleven i kommunikation om hur olika val och handlingar påverkar naturen och hur risker i närmiljön kan undvikas.</p> <p>Eleven deltar i undersökningar av hur några tekniska föremål används och fungerar och deltar i kommunikation om hur redskap och teknisk utrustning kan användas på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Eleven identifierar ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt genom att visa igenkännande och samspela.</p>	<p>och sorterar sedlar och mynt efter värde.</p> <p>Eleven kan kommunicera om orsak och verkan och använda metoder och strategier för att lösa situationer i vardagen. Dessutom kommunicerar eleven om hur olika val och handlingar påverkar naturen och förutsättningarna för en hållbar utveckling och ger exempel på hur risker i närmiljön kan undvikas.</p> <p>Eleven jämför och beskriver hur några vardagliga tekniska föremål används och fungerar och ger exempel på hur redskap och teknisk utrustning kan användas på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Eleven använder ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt.</p>

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom samspel och kommunikation kan hon uttrycka sin personlighet, sina känslor och sina tankar och förstå hur andra känner och tänker. Språk och kommunikation ökar förutsättningarna för delaktighet i vardagen och i samhället.

Syfte

Undervisningen inom kursen språk och kommunikation syftar till att eleven utvecklar kunskaper i att samspela med andra samt en tilltro till sin förmåga att aktivt påverka sin situation. Eleven ska ges förutsättningar att kommunicera i olika sammanhang och uttrycka sig med tydlig avsikt i tal och genom andra kommunikationsformer.

Vidare ska undervisningen stimulera elevens vilja att ta emot och tolka kommunikation. På så sätt ska eleven ges möjligheter att utveckla sin förmåga att lyssna, samtala och förstå. Genom undervisningen ska eleven få möta och uppleva olika former av kommunikation såsom bilder, litteratur, film, teater, drama och rörelse. Därigenom ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleven stimuleras att utveckla kunskaper om hur man söker information i olika källor och hur digitala kommunikationsredskap kan användas. På så sätt ska eleven ges förutsättningar till ökad självständighet.

Vidare syftar undervisningen till att eleven utvecklar kunskaper om ämnes specifika begrepp. Därigenom ska eleven ges förutsättningar till ökad delaktighet i sociala sammanhang.

För en elev med annat modersmål än svenska ska undervisningen bidra till att eleven stärks i sin utveckling till att bli flerspråkig. Genom undervisningen ska eleven ges möjligheter att utveckla sin ord- och begreppsförståelse både på svenska och på modersmålet. Undervisningen ska på så sätt bidra till att eleven stärker sin flerspråkiga identitet och sin tillit till sin egen förmåga till kommunikation. Vidare ska undervisningen ge eleven möjlighet att möta den engelska som förekommer i vardagslivet.

Genom undervisningen inom kursen språk och kommunikation ska eleven ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- samspela med andra,
- tolka olika former av kommunikativa uttryck,
- söka information från olika källor, och
- använda ord, begrepp, symboler och andra uttryckssätt för språk och kommunikation.

Centralt innehåll

Samspela, tala och samtala

- Grundläggande kommunikativa mönster och strukturer: turtagning samt hur man initierar, upprätthåller och avslutar samspel eller samtal.

SKOLFS 2012:19

- Språk och kommunikation i olika sammanhang och miljöer, till exempel bland vänner, i affären, eller genom digitala kommunikationsredskap.
- Känslor och hur de kan uttryckas och tolkas.
- Kroppsspråk, gester, tecken eller tal. Hur man kan uttrycka sin avsikt på olika sätt.
- Språkets struktur, ordföljd och meningsbyggnad.
- Kommunikationsredskap. Hur de kan användas för att förstärka elevens kommunikation.

Tolka och förstå

- Bok- och bildsamtal. Berättande texter från olika tider och skilda delar av världen.
- Engelska i till exempel musik och filmer.
- Tolka kommunikativa uttryck, till exempel kroppsspråk, gester, tecken eller tal.
- Språkets form och innehåll.
- Ordbilder relaterade till elevens erfarenhet och intresse.
- Skriva för hand eller på dator, till exempel sitt namn.

Informationssökning

- Information i vardagssituationer, till exempel symboler och enkla instruktioner.
- Informationssökning i olika medier och källor, till exempel tidningar och sökmotorer på internet.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet språk och kommunikation som kan användas för att samspela med andra.

Kriterier för bedömning

Grundläggande kunskaper (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **initiera och avsluta** kommunikation och uttrycker egna behov och känslor i **kända** sammanhang och miljöer. Eleven tolkar andras **avsikter** och visar det genom att samspela i kommunikationen.

Eleven **reagerar igenkännande** på språket i tal och återkommande berättelser. Eleven kan på olika sätt söka **elevnära information** om vad som ska hända och vad som har hänt. Dessutom **deltar** eleven i **att använda** kommunikationsredskap för att förmedla sig. Eleven **identifierar** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt genom att visa igenkännande och samspela.

Eleven kan **initiera** kommunikation, **upprätthålla** den genom turtagning och **avsluta** den. Dessutom kan eleven **fråga, svara, beskriva och berätta** i olika sammanhang och med olika syften. Eleven tolkar andras **avsikter, behov och känslor** och visar det i kommunikationen. Eleven **förstår** också andra kommunikativa uttryck, kan **tolka** några elevnära ordbilder och **skriva** elevnära ord.

Eleven **förstår** språket i tal och återkommande berättelser och kan **återberätta** delar av innehållet. Eleven kan på olika sätt söka **elevnära information och information om samhället** rörande vad som ska hända och vad som har hänt. Dessutom **använder** eleven kommunikationsredskap för att förmedla sig. Eleven **använder** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt.

Eleven kan **förstå** och **tolka** några enkla ord och begrepp på engelska vilka förekommer i elevens vardag. Eleven **använder** ord och begrepp på engelska som anknyter till elevens intresseområde.

Språk och kommunikation Grundläggande kunskaper (efter elevens förutsättningar)	Språk och kommunikation Fördjupade kunskaper (efter elevens förutsättningar)
<p>Eleven kan initiera och avsluta kommunikation och uttrycker egna behov och känslor i kända sammanhang och miljöer. Eleven tolkar andras avsikter och visar det genom att samspela i kommunikationen.</p> <p>Eleven reagerar igenkännande på språket i tal och återkommande berättelser. Eleven kan på olika sätt söka elevnära information om vad som ska hända och vad som har hänt. Dessutom deltar eleven i att använda kommunikationsredskap för att förmedla sig. Eleven identifierar ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt genom att visa igenkännande och samspela.</p>	<p>Eleven kan initiera kommunikation, upprätthålla den genom turtagning och avsluta den. Dessutom kan eleven fråga, svara, beskriva och berätta i olika sammanhang och med olika syften. Eleven tolkar andras avsikter, behov och känslor och visar det i kommunikationen. Eleven förstår också andra kommunikativa uttryck, kan tolka några elevnära ordbilder och skriva elevnära ord.</p> <p>Eleven förstår språket i tal och återkommande berättelser och kan återberätta delar av innehållet. Eleven kan på olika sätt söka elevnära information och information om samhället rörande vad som ska hända och vad som har hänt. Dessutom använder eleven kommunikationsredskap för att förmedla sig. Eleven använder ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt.</p>

Språk och kommunikation Grundläggande kunskaper (efter elevens förutsättningar)	Språk och kommunikation Fördjupade kunskaper (efter elevens förutsättningar)
	Eleven kan förstå och tolka några enkla ord och begrepp på engelska vilka förekommer i elevens vardag. Eleven använder ord och begrepp på engelska som anknyter till elevens intresseområde.

Ansvarig utgivare: Ulrika Lindén

Redaktör: Ingela Byström

Redaktionens adress: Skolverket, 106 20 Stockholm

Telefon: 08-527 332 00

Telefax: 08-24 44 20

Prenumeration och separatexemplar:

Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm

Telefon 08-598 191 90, orderfax 08-598 191 91

E-post: order.fritzes@nj.se

Internet: www.fritzes.se
